

Vrh nebes

ENOMESEČNA PROSTOVOLJSKA IZKUŠNJA V EKVADORJU

ECUADOR 2014

SLOVENIA ∞ MONTE NEGRO

*Dedicado a
Andrea Aguirre y a su familia.*

Marko Suhoveršnik ~ Maja Žibert ~ Pavel Koroš ~ Eva Križnik

Vrh nebes

ENOMESEČNA PROSTOVOLJSKA IZKUŠNJA V EKVADORJU

salve

marianum*

Ekvador ~ Slovenija ~ Črna Gora, 2014

ODŠLI SMO NA GLOBOKO

V času trajanja letošnjega misijonskega prostovoljstva v Ekvadorju od 16. julija do 20. avgusta 2014 pravzaprav nismo nikoli zavestno omenjali evangeljskega reka *Odrina na globoko*, čeprav smo ga natisnili tudi na majice. Ni bilo časa in ne priložnosti za globoke meditacije, molitve, slovesnosti. Bili smo daleč od ustaljenega življenjskega ritma, med ljudmi z različnimi verskimi praksami ali brez njih, pa tudi z edinim duhovnikom, ki skrbi za veliko misijonsko področje, smo se videli le nekajkrat ...

Ko smo se Eva iz Domžal, Maja iz Šentruperta, Marko iz Veržeja in Pavel iz Podgorice odpravljali na pot, tega nismo vedeli. Odšli smo kot Gospodovi učenci, ki jih je Gospod poslal v mesta in vasi, da bi oznanjali, da se je približalo Božje kraljestvo. A Ekvador je tako drugačen od vseh izkušenj v Evropi in Afriki, da so se vsi načrti sesuli v prah. Ostali smo goli pred novo izkušnjo in naša ideja o Božjem kraljestvu je splavala po vodi. Bilo je vse novo, vse drugače, razen smeh otrok.

Ta je enak po vsem svetu. Spodbujal nas je, da smo stali in obstali. Na naslednjih straneh so Markovi in Majini dnevniški zapisi, včasih trdi in negativni, kakršni so bili trenutni občutki, ter v časovni razdalji prizanesljivejši vtisi Eve in Pavla. Ker doživetja in dogodki niso opisani popolno in so včasih brez repa in glave, bo mogoče za koga težko sestaviti pravo sliko. A tudi to je dobro: ne ponujamo sladke torte, temveč moko, jajca in mleko ... vsak pa naj si naredi torto po svojem okusu.

Ko smo se vrnili domov, smo se šele zavedli, da smo se vrnili h Gospodu polni veselja nepozabne misijonske izkušnje. Dobesedno smo šli na globoko, ko smo se iz Salinasa preko Vrha nebes na andskem višavju spustili 3.000 m globoko v Chazo Juan in tudi tu našli školjke. Bile so umazane, puste ali zaraščene, a ko smo jih odprli, so v njih ležali biseri: sijoči se obrazi Indijancev in mesticov, ki se, bičani v vetru ali napojeni v vlagi, z rokami sklanjajo k zemlji, oči pa dvigajo k sočloveku in Bogu po pomoč za telesno in duhovno preživetje ... Na globoko smo odšli tudi v sebi, ko smo naš tempelj Svetega Duha ponovno začeli graditi pri temeljih.

Zato hvala otrokom in prebivalcem Salinasa, ki so nam odstrli čar tisočletnih civilizacij; italijanskim prostovoljcem Erici, Lucu, malemu Tommasu in *drvarju* Andreu za delčke skupnega življenja; Andrei, ki je sploh dala povod za to izkušnjo in njeni družini za vso organizacijo in podporo; salezijancem za sprejem in sotrudnikom za domač zaključek. Nenazadnje tudi agentu Mitju, da smo se čez lužo vrnili brez večjih posledic in pretresov. Teh je bilo dovolj že na sami misijonski izkušnji ...

M. S.

Po vseh pripravah je prišel čas, da smo se Eva, Maja, Pavel in moja malenkost le podali na pot iz Slovenije v Ekvador. Bila je malo daljša od pričakovanja, a smo jo uspešno prestali.

Zapletlo se je že na letališču v Benetkah, saj sploh niso vedeli, kje je Črna Gora, od koder prihaja Pavel. Še bolj pa se je zapletlo, ko smo oddajali prtljago in izvedeli, da jo morajo študenti plačati. Očitno je španska Iberia res na psu, da si izmisli kaj takega ... a kaj smo hoteli drugega kot poleteti proti Madridu in nato naprej. Po »pritožbi« smo od našega agenta zvedeli, da je večina evropskih letalskih družb spremenila pogoje cenejših študentskih vozovnic: doplačilo za prtljago ...

V Madridu smo opravili večerni sprehod do Bernabeua in si privoščili »zadnjo večerjo«, nato pa jo mahčili nazaj na letališče in si poiskali zadnjo prosto klop ter zaspali na njej, pod njo, boljši polovici pa sta zlezli kar v spalki. Medcelinski polet s kolumbijsko Avianco je bil mnogo boljši in tudi hrane je bilo dovolj, česar pri Iberii nismo bili deležni. Po ogledu kar nekaj filmov ter vmesnem spanju in hranjenju smo prispeli v Bogoto. Nismo se še dobro aklimatizirali, že smo se vkrcali še na zadnji let do ekvadorskega Quita.

Po migracijskih formalnostih, kjer se je spet »zataknilo« pri Pavlovem poptnem listu (zahtevali so ga kar dvakrat, da je še nekaj drugih uslužbencev spoznalo, kaj sploh je in kje leži Montenegro) nas je pričakala Andrea in nas odpeljala najprej do inšpektorialne hiše salezijancev. Spoznali smo odhajajočega inšpektorja Marcela Farfana ter salezijanca Enriqueja, odgovornega za misijonsko animacijo in prostovoljce. Ta nas je nato v divji vožnji popolnoma zavitih cest odpeljal na drugi konec dva in pol milijonskega Quita, v skupnost prednoviciata. Tu smo bili deležni obilne večerje z mladimi kandidati za salezijansko življenje in enemu izmed njih zapeli *Vse najboljše* v slovenščini, saj je praznoval rojstni dan. Po petnajstih urah letenja, hitrem spoznavanju novih obrazov in večerji smo časovno popolnoma zmešani popadali v postelje.

Quito leži na nadmorski višini 2.800 metrov, zato so nas naslednje jutro kar naprej spraševali, kako se počutimo, kako je z našim pritiskom in srcem ... A po tipično ekvadorskem zajtrku, kjer smo poskusili nekaj sladkokoroznozdrobastega, čudnega sadeža z zdrizasto sredico in sokove neznanih sadežev, smo se počutili kot prerojeni.

Dan smo posvetili aklimatizaciji ali grše rečeno turističnemu pohajkovanju po Quito in njegovi okolici. Andrea si je za nas vzela čas cel dan in nas najprej odpeljala do ekvatorja, tistega pravega, zmerjenega z vsemi občutljivimi inštrumenti znanosti in vojske. Nahaja se uro vožnje severno od Quita. Pravzaprav nič kaj posebnega: velik spomenik, turistična vas z nekaterimi muzeji in restavracijami. Najslabše je bilo to, da je v tem predelu gromozansko nahajališče neke rude ali kamnolom, saj se je ves čas očitno slišalo ropotanje strojev, veter pa je prah v izdatnih količinah nosil naravnost v naše oči, škripanje po zobeh pa je dodatno potrjevalo drobne delce v zraku ...

A to ni edini ekvator. Nekaj deset metrov stran od »uradnega« smo si ogledali vas ekvadorskih indijanskih plemen z »starim« ekvatorjem. Glede na vse poizkuse točno na ekvatorski črti (jajce stoji pokonci, vodni curek pada ravno in se ne obrača, hoja po ekvatorju miže in z iztegnjenimi rokami je nemogoča) smo bili kar precej skeptični, kaj neki se gredo indijanski vodiči, a je Andrea potrdila, da je vse to res in da ne gre za nikakršne ukane ...

Privoščili smo si pravo ekvatorsko kosilo. Šli smo v sadno restavracijo, naročili veliko porcijo sadja, zraven pa še neke vrste koruzni zavitek, napolnjenim z mletim mesom, zelenjavo in rižem. Čeprav Ekvadorci jedo vse skupaj, mi mešanje okusov ni šlo, zato sem najprej pospravil zavitek s čilijevo omako, nato pa slastno porcijo sadja, prelitega z naravnim sadnim sirupom in peno, ki ni bila prav nič osladna, kakršna je pri nas.

Popoldne smo se zapeljali po Quito. Quito ni tako majhno mesto, kot se zdi. Ima skoraj 3 milijone prebivalcev in se razteza od severa proti jugu, kamor seže pogled. To smo najbolje videli z mestnega hriba s kipom Brezmadežne. Kip Brezmadežne je malo poseben: Marija ima krila in drži z verigo priklenjeno kačo pod svojimi nogami ... nekakšna mešanica Brezmadežne in

svetega Mihaela. Sliši se lepo, kot bi šli na ljubljanski grad, le da smo preko-
račili višino nič manj kot 3.000 m! Prvič tako visoko. Bolj kot samo dejstvo
nas je prevzelo psihološko, da smo tako visoko. Merili smo si srčni utrip ter
poslušali svoje dihanje ...

Sprehodili smo se še do narodnega svetišča Ekvadorcev, posvečenega Srcu
Jezusovemu. Nič posebnega, pravi neogotski stil in vstopnina! Vrnili smo se
v inšpektorialni center salezijancev k maši, pri kateri je novi inšpektor Jorge
Molina prevzel služ-
bo prvega salezijan-
ca v Ekvadorju. Take
slovesnosti si pri nas
ne morem niti zami-
šljati. V Ekvadorju je
salezijanska družina
močna in razvejena,
zato je bila cerkev
nabito polna. Naj-
bolj me je navdušilo
to, da sta prisostvo-
vala tudi dva salezi-
janska škofa. A nikar
ne mislite, da ju je
kdo povzdigoval ali
jima nekam lezel,
kot se to dogaja pri
nas. Enostavno sta
somaševala šele v
tretji vrsti in samo
na koncu so ju ome-
nili ter pozdravili.
Tako nekako smo
se aklimatizirali na
prav vseh ravneh ...

Na črti "uradnega" ekvatorja

Tretje jutro smo se podali na pot do naše prve misijske postojanke na jug v gorovje Guarande. Vsi zaspani smo se ob šestih zjutraj odpravili in v tišini prevozili lep kos nove tri do štiri pasovne avtoceste. Ekvador je vedno bolj zanimiv. Visoke planjave z redkimi gozdovi evkaliptusa in borovcev bogatijo visoki zasneženi ognjeniki. Nas je pot vodila mimo več kot 6.000 m visokega Chimboraza. Prebijali smo se skozi neverjetno gosto meglo, nato pa je močan veter razpihal vse in razodel se nam je sam vrh. Pusto in prazno pokrajino so bogatile lame, ki smo jih prvič videli v živo ...

S 4.000 m visokega prelaza smo se spustili do Guarande, glavnega mesta pokrajine Bolivar in se nato po ovinkasti, a novi cesti, povzpeli do kraja Salinas, kjer bomo preživeli prva dva tedna našega prostovoljstva. Salinas so majhno naselje pod pečino, pod naseljem pa izvira slana voda, ki na pečinah pušča plasti soli. Od tod kraju tudi ime. Italijanski salezijanski misijonar Antonio Polo je tu ustanovil misijon in skupaj s prostovoljci kraj spremenil v pravo turistično atrakcijo, saj je revne Indijance, ki so v te odročne planine pribežali pred preganjanji, organiziral v zadrugo, kjer imajo vsi delo in nato svoje izdelke iz mleka, čokolade, volne, usnja uspešno prodajajo tako v Salinasu kot spodaj v Guarandi. Zato je v Salinasu tudi polno turistov, ki si hodijo ogledovat ta razcvet, a ob enem puščajo tudi zelo negativne sledi. Med njimi so tudi mali Indijanci z modrimi očmi ... V Salinasu živi le okoli 1.000 domačinov, ostali so se izselili v dolino. Ob koncu tedna pa se vračajo na obiske, zato se skupno število prebivalcev poveča na več kot 2.000. Pol toliko kot prebivalcev je v Salinasu tudi psov, ki podnevi poležavajo na vsakem vogalu, ponoči pa se spremenijo v prave volkodlake, ki napadajo tudi ljudi ...

Misijon obsega še okoli 20 manjših naselij blizu in daleč v okoliških hribih, kjer domačini dejansko živijo zelo revno in siromašno življenje v kolibah in ob zaplatah zemlje, ki jih obdelujejo. A o tem bo beseda še tekla, ko in če bomo pomagali na poljih in pri živini ...

Po pravici povem, nimam pojma, kateri dan je, kateri datum je in če ne bi imela roke na uri, tudi za čas ne bi vedela. Ampak paše. ☺ Razmišljam o vsem in o ničemer, rada bi si vse zapomnila, ampak me daje višinska razlika. Smo na 3550 m.n.v. Danes smo prišli v Salinas. Včeraj smo se pripravili na aklimatizacijo v Quito. Joj, tudi pisati ne znam več.

Ampak od začetka. Spoznala sem se v Petru in Tomažu. Prespala sem skoraj celo pot od Slovenije do Ekvadorja. *Madre mia*. ☺ Ne verjamem ne satelitom in ne tradiciji, saj zgleda skomercializirana. Še vedno vse nerazumljivo, kajne? Še enkrat od začetka. Da smo se malo inkulturirali v okolje in spoznali, s kom bomo imeli opravka, smo z Andreo obiskali okoliš. Peljala nas je do ekvatorja. Do tistega, ki so ga izračunali sateliti in kjer je postavljen velik spo-

V indijanskem muzeju "tradicionalnega" ekvatorja

menik. Vse lepo in prav, če ne bi bilo nekaj metrov poleg še en ekvator, ki ga po tradiciji beležijo *indigenes* (indijanci). Če kdo ne razume reka *Turizem smo ljudje*, naj obišče ta muzej.

S padrom Quiquejem (Enriquejem) smo odšli do sestre Klementine, ki nas je hotela spoznati, saj prihaja iz Zagreba. Tudi ona nas je malo inkulturirala v to okolje. Mogoče mi je sedaj bolj jasno, zakaj je Andera ob koncu svoje afriške izkušnje rekla, da ima Afriko tudi doma. Marko je rekel, da je na ulicah enako kot v Kolumbiji. Ne morem potrditi, ker tam še nisem bila. Mogoče bom kdaj rekla, da je v Kolumbiji enako kot v Ekvadorju.

Kapo dol šoferjema Adrei in Enriqueju. Da tu ne skuriš vseh zavor ali pa vsaj sklopke, saj je mesto en sam hrib in dolina. Vsepovsod! Na vsake 10 metrov stoji kandelaber z milijon kabli, ceste so tlakovane ali pa je tlakovan pločnik zraven ceste, šoferji so nori, vsi trobijo, policisti piskajo na vseh križiščih, ne veš, ali je več avtomobilistov ali motociklistov, hiše ob cesti so pritlične in zelo barvne, vsa okna imajo rešetke, streh ni, na hišah so drogovi, kjer se suši perilo, vse je v barvah. Ljudje hitijo. Srečaš lahko mešance, črnce, Evropejce, prevladujejo pa seveda Indijanci. Vsi so enaki. Sredi mesta je manjši hrib, *kot bi se Ljubljančan povzpел na Golovec*, le da smo se tu zapeljali na tritisočaka. Mala malica, dokler *nos non sentamos bien con coraçon i cabeza*. Na vrhu tritisočaka stoji velik kip Marije. Legenda pravi, da na severu mesta živijo bogataši, na jugu pa reveži. Smešno pa je to, da Marija kaže hrbet *ta revnim*. Kaj vse smo ljudje pretrpeli skozi čas ... Pa še vulkani! Stojijo kot zmagovalci in varuhi. Cotopaxi se dviguje najbliže Quitu. Trenutno mirujoč, drugače pa pridno aktiven. Sicer nisem gotova, ampak verjamem, da prebivalci Quita verjamejo v njegovo moč in veličastvo. Menda je v Salinasu vse drugače. *Vamos ver...*

Kip Brezmadežne Device na Panecillu v Quitu

Počitniški program v Salinasu se je začel. No, ne morem mimo dejstva, da je tukaj Italijanov kot podgan, saj vsak dan od nekod prileze kakšen nov. Pa ravno Italijani, ki jih ne maram preveč. Zato govorijo in govorijo kot Italijani po italijansko ... Za enkrat gre kar dobro, ker nihče ne ve, da znam italijansko in se še nisem izdal, našim pa sem strogo prepovedal, da bi kaj čihnili, sicer ne bodo šli z mano domov!

Enomesečni počitniški program je po moje »k'r neki«. Že uvodno srečanje smo speljali Slovenci s Črnogorcem, jutri pa bomo tako ali tako prevzeli vse: animacijo in delavnice. Ostali prostovoljci (Italijani in domači Salinerosi) se bolj družijo med seboj, vmes kam gredo ali pa posedajo. Je pa res, da tudi tukaj ni časa. Pet minut pomeni pol ure in nekaj organizirati ali pripraviti pomeni, da se začnemo sploh pogovarjati, kaj bi radi ... Najhuje od vsega pa je, da moramo vse kupiti in plačati, če hočemo kaj narediti pri delavnicah ali igrah ... Bo še pestro!

A indijanski obrazki z od sonca zažganimi lički se ob srečanju z nami nasmejijo, zato se splača ...

Da le ni vse tako črno, smo za enkrat »podmazali« italijansko družino, ki tukaj skrbi za prostovoljce, tako da imamo vsaj hrano in prostor za spanje. Med temi »prostovoljci« je tudi Andrea, mlad italijanski drvar, kakor smo ga poimenovali, saj raziskuje rastlinstvo in vodi obsežna pogozdovanja večinoma golih področij z drevesi in rastlinami, ki tu uspevajo.

Misijon Salinas obsega veliko področje z več kot 20 skupnostmi, razpršeni daleč po gorah in planjavah. Popoldne sva z Evo imela priložnost pridružiti se Andreu, ki je šel na ogled posajenih sadik. Obiskali smo višinski del Salinas, vasi Yusasca, Pachancho in Rumicorraí ter dosegli zame rekordno višino 4.300 metrov! Vse lepo in prav, a ko sem stekel samo 20 metrov nazaj do avta, sem bil zadihan, kot da bi pretekel vsaj 100 metrov. Res da nimam nobene kondicije, ampak 20 metrov je vseeno malo prekratkih, da bi se zadihal samo zaradi pomanjkanja kondicije. Ja, 4.300 metrov se pozna ...

EKVADOR

Ekvador (República del Ecuador) se nahaja v zahodnem delu Južne Amerike, med Perujem in Kolumbijo, prečka ga ekvator. Njegova površina skupaj z Galapaškimi otoki znaša 283.560 km².

Tihomorska obala Ekvadorja je dolga 2.237 km. Meja s Kolumbijo je dolga 590 km, s Perujem pa 1.420 km. Najvišja gora je vulkan Chimborazo, ki je del Andov in ima nadmorsko višino 6.267 m. Za Chimborazo velja, da je to od središča Zemlje najbolj oddaljena točka, glede na to, da ima Zemlja obliko geoida. Na tako imenovani »aveniji vulkanov« je 9 najvišjih vrhov v ekvadorskem delu Andov in vsi so višji od 5.000 m, poleg njih pa še cela vrsta bolj ali manj aktivnih vulkanov, ki se nizajo eden za drugim v dolžini 300 km.

Ekvador se deli na štiri različna področja: zahodni primorski del (*la costa*), osrednji višavski del (*la sierra*), vzhodni del (*el oriente*), kjer je tudi Amazonski pragozd in Galapaški otoki (*Archipiélago de Colón*).

Zgodovina

Različne staroameriške kulture, ki so živele na področju današnjega Ekvadorja že od pradavnine, so v 15. stoletju osvojili Inki, tako da je bil ob prihodu Evropejcev Ekvador že del Inkovskega cesarstva. Leta 1554 ga je za dolga stoletja osvojila Španija.

24. maja 1822 si je Ekvador pod vodstvom Antonia Joséja de Sucreja v bitki pri Pichinchi (današnji Quito) izbojeval neodvisnost od Španije in postal del Bolivarjeve Velike Kolumbije, vendar je ta država kmalu razpadla na tri države (Ekvador, Kolumbija in Venezuela) in tako je leta 1830 Ekvador postal samostojen.

V 19. stoletju je Ekvador pretresala huda politična kriza in nestabilnost. Ob koncu 19. stoletja so Ekvadorju še vladali konservativni katoliški predsedniki, leta 1895 pa je Eloy Alfaro, ki je bil liberalnih načel, z revolucijo prevzel oblast.

Med letoma 1904 in 1942 je država v različnih vojnah s sosednjima državama izgubila precej ozemlja. V 70. letih je Ekvador vodila vojaška oblast. Najpomembnejša je bila vojna zaradi ozemeljskega spora s Perujem leta 1941 in ponovno leta 1995, ki se je dokončno razrešila šele v letu 1999. Leta 2000 je, po uporabi ekvadorskih Indijancev in vladni krizi, takratni podpredsednik Gustavo Noboa prevzel predsedniške dolžnosti.

Prebivalstvo

V Ekvadorju živi 15.936.100 ljudi (marec 2013). Po številu prebivalstva je to 65. država na svetu. Večina prebivalstva (62,7 %) je stara med 15 in 64 let, 31,7 % od 0 do 14 let in 6,2 % prebivalstva je starejših od 65 let. Leta 2003 je bilo celo 35 % prebivalstva mlajšega od 14 let.

Največja etnična skupina so mestici, mešanci Špancev in ameriških Indijancev in predstavljajo 72% prebivalstva. Sledijo jim staroselci indigenas s 14 % (največ jih govori razna narečja kečuanščine), nato pa belci, imenovani Criollos s 6 %, in 4 % afroekvatoriancev, mulatov in drugih. Pismenost znaša 92,5 %.

91,95 % se opredeljuje kot vernih, 7,94 % za ateiste in 0,11 % za agnostike. Velika večina, 80 % Ekvadorcev je katoliške vere, skoraj 12 % pa jih pripada evangeličanskim cerkvam. Več kot 60 % prebivalcev svojo vero dejavno prakticira.

V začetku 20. stoletja je veliko Ekvadorcev z razvojem trgovine odšlo v Evropo, predvsem v Francijo in v ZDA. Ob koncu stoletja pa jih je največ v ZDA, Italiji in Španiji.

Uradni jezik je španščina (glavne oblike so obalna španščina, andska španščina in amazonska španščina), indijanski jeziki, kot so quichua (kečua), shuar (šuar) in tsáfiqui (tsafiki), pa so uradni jezik v medkulturni komunikaciji.

Družbena ureditev

Ekvador je administrativno in lokalno razdeljen v štirih stopnjah: občine (820), kantoni (221), pokrajine (24) in administrativne regije (10).

V Ekvadorju predsednika in podpredsednika države volijo na demokratičnih volitvah za dobo štirih let. Trenutno državo vodi predsednik Rafael Correa. Vlada ima petindvajset ministrstev. Na neposrednih volitvah so izvoljeni tudi guvernerji pokrajin in župani. Sodnike državnega sodišča izbira kongres in imajo trajni mandat.

Danes je politični položaj v Ekvadorju relativno miren in stabilen. Od volitev leta 1996 se tudi tamkajšnji staroselci vse bolj vključujejo v politiko, čeprav so jo pred tem letom namerno bojkotirali.

Sedanjo ekvadorsko ureditev sestavlja 5 vej oblasti: izvršna, zakonodajna, sodna, volilna in družbenonadzorna veja. Volilna veja deluje na vsake štiri leta oz. v času volitev ali referendumov. Državni volilni svet ima sedež v Quito, sestavlja ga sedem članov glavnih političnih strank in ima popolno finančno in upravno

avtonomijo. Vodi volitve, jih nadzira in kaznuje volilne prekrške. Vejo družbenega nadzora in pregleda sestavljajo člani Sveta sodelovanja državljanov, varuh človekovih pravic in državni nadzorniki. Imenovani so za obdobje petih let in spodbujajo preglednost ter nadzirajo javna naročila, ugotavljajo korupcijo ter imenujejo člane v določene državne organe.

Ekvador je član Združenih narodov (in tudi večine njenih specializiranih agencij) in član številnih regionalnih skupin: skupine Rio, skupine za gospodarski sistem Latinske Amerike, Organizacije ITER za energijo, Zveze za integracijo Latinske Amerike, Zveze Bolivar za ljudi naše Amerike, Andske skupnosti narodov in Zveze južnoameriških držav (UNASUR).

Gospodarstvo

Ekvador je prevzel ameriški dolar za svojo uradno plačilno valuto leta 2000. Gospodarstvo je po obsegu na osmem mestu med državami Južne Amerike. Leta 2010 je pod pragom revščine živelo 16,5 % prebivalcev, večinoma avtohtoni prebivalci, potomci Afričanov in prebivalcev na podeželju. Nafta predstavlja 40 % izvoza in pomaga vzdrževati pozitivno gospodarsko bilanco, na drugem mestu je kmetijstvo (banane, kakav, cvetje).

Vzgoja in kultura

Skoraj polovica vzgojnih in izobraževalnih ustanov je zasebnih, večinoma pod okriljem ustanov Katoliške Cerkve. Zasebno šolstvo sofinancira država. Leta 2012 je bilo učencev v zasebnih izobraževalnih ustanovah (tako na osnovni, srednji in univerzitetni stopnji) 47 %, v javnih pa 52 %.

Kot v mnogih drugih južnoameriških državah, je kultura Ekvadorja mešanica španske in staroselske kulture. Na kulturo Ekvadorja je vplivala tudi kultura afriških sužnjev. Najbolj znan del ekvadorske kulture je glasba, nekaj Ekvadorcev pa je tudi slavni južnoameriški piscev in umetnikov.

Aklimatizirani. Pripravljeni na delo. Naspani tudi. Res da sem spala s kapo na glavi, saj je bilo poleg mene okno, ki v svojem smislu služi predvsem temu, da prepušča svetlobo, žal pa tudi ogromno količino zraka in veter bi mi dal vetra, če ne bi med prtljago našla volnene kape. Po salinaškem zajtrku (beri: čokoladna krema, ki jo pridelujejo v sosednji stavbi) smo odšli k sveti maši. Padre Antonio, ki je tu duhovnik, župnik, prihaja iz Italije. V Ekvadoru živi že 50 let, v Salinasu pa 43. Da vidite, kaj je on naredil iz male indijanske, domorodske vasice. Kapo dol. Arhitekt, svetovalec, duhovnik, župnik, prostovoljec, vzgojitelj, politik, direktor ... in vse to s prostovoljskim namenom. Z zdajšnjim ekvadorskim predsednikom se je uspel dogovoriti, da so iz Guaradne do sem asfaltirali cesto, ki je prejšnje 3 ure vožnje nadomestila s 40 minutami. Namesto da bi včeraj zvečer odšla spat, je bilo potrebno še dobro uro sedeti v kuhinji in čvekati z Andero in Evo. Suhijev in Pavlov jutranji komentar: ženske!

Sedaj mi je malo bolj jasen predvsem salinaški, najverjetneje tudi guarandski in ekvadorski sistem (predvsem andski). Ženske tu nimajo velikih moči in pravic. Obstaja zelo velik odstotek teh, ki so noseče pri 15 letih. In nič ni neobičajnega, če si babica pri 35. Vsaj nekaj pa je. Oče je menda običajno samo eden. Delo prostovoljcev je tu zahtevno. Predvsem tistih, ki delajo z ženskami. To je in še vedno počne Andrea. Kakšnih revolucionarnih sprememb (o katerih razmišljam, odkar sem šla prvič v mozambiško Namaacho) žal tudi tu ne bo mogoče narediti v enem mesecu. Ampak kapljica na kapljico ... enkrat se bo že natočilo za kakšen deci!

Andrea vodi in pripravlja razne aktivnosti, predvsem za ženske, da se pogovarjajo, se družijo med sabo, da si upajo spregovoriti, saj so modrice na očesih ter po drugih delih telesa žal tabu tema. Imaš vso pravico, da to poveš na policiji, ampak ne bodi naiven, če misliš, da jih naslednje jutro ne bo še več, je dodala. S kakšnim veseljem in ponosom je včeraj zvečer med našim čvekanjem povedala, da je botra eni puncu, ki ima sedaj 24 let in je šla lepo po vrsti. Svojega fanta je najprej spoznala, po tem sta ugotovila, da imata nekaj skupnega, nato sta se poročila civilno in cerkveno, sedaj pa pričakujeta otroka. Zaradi takih stvari hočem vztrajati, je rekla. Vidi se, da ima punca

veliko izkušenj. Včeraj nama je z Evo razlagala še o njeni viziji, da ustanovi fundacijo, preko katere bo mogoče narediti še več dobrega. Glede na njen elan, mislim, da je cilj kar realen.

Mi pa smo danes po maši počakali kratkih 15 ekvadorskih minut (slovenskih 45!) in se s salinaškim javnim transportom odpravili nekam. (Beri: džip z odprtim kasonom, kjer sta uživala Marko in Pajo, v sprednjem zaprtem prostoru pa smo si s šoferjem in šestimi drugimi potniki prostor delile Eva in jaz. Da ne bo pomote, registriranih sedišč je 5.) Pozabila sem ime vasi. Nekaj na A, na Ap ... ne vem. V nedeljskem zgodnjem popoldnevu smo bili prepuščeni sami sebi. Recimo temu idilična andska vasica. Sredi vasi je potekala nogometna tekma. Poleg stoji šola, ki premore enega samega učitelja in cerkev, kjer so se ravno zbirali ljudje za nedeljsko sveto mašo.

Trije mušketirji in naš Suhi smo se le opogumili in nagovorili otroke. Počasi so prikapljali eden za drugim. Taka mala indijanska mafija. David, Andreo in še nekaj drugih. Stari okoli 10 let. Po petih minutah druženja si lahko ugotovil, kdo je hefe de banda. On nas je v spremstvu svojih pajdašev popeljal po vasi, pokazal bazene z vodo, kjer gojijo ribe, naročil enemu svojih kolegov, naj prinese laks s trnkom, spet drugi je s Pajom pod velikim kamnom poiskal malega deževnika in hop, riba je bila ujeta. Malo stran teče večji potok. Vaška banda ima polno bazenčkov in ujeta riba je dobila nov dom. Pa je minil nas čas. Za kosilo smo jedli pečeno banano, že oluščeno koruzo, ki je bila popolnoma razpokana in skuhana, neko meso in še nekaj. Ne vem, kaj. Za enkrat ni problemov, obstaja *aguardiente*. Ampak psssst.

Prvo druženje z otroci iz Apahue

Mar so res po vsem svetu enaki bogoslovci? Nočem žaliti nikogar, Bog ne daj, ker so prihodnost Cerkve, ampak tudi tukaj je eden tak, ki zna lepo govoriti in prav nič praktičnega narediti ...

Danes se je začel počitniški program v Apahui, mali vasici s 300 prebivalci. Bogoslovec René je bil pri nas v Salinas že na kosilu, nato pa sva se z Evo pripravila, da se odpeljemo v to vasico. Seveda ni nihče povedal prav ničesar, kaj in kako. Vedela sva samo, da greva tja pogledat ... zapletlo se je že na začetku, saj se René očitno ni dobro zmenil s šefico prostovoljcev Eriko in smo jo zato čakali debelo uro. Nazadnje ga je nadrla, da se tako pač ne dogovarja in da sploh ni vedela, da bi morala zraven. Torej smo se z Evo in Renéjem naložili na taksi (džip s kasonom, kakršni redno vozijo od Guarande do Salinas) in se za 0,50 \$ odpeljali do Apahue.

Tu je naju z Evo čakalo še večje presenečenje. Skupina kakih 30 otrok, večjih in manjših, umazanih a nasmejanih, je že čakala. René je začel z nekim govorom, nato sva se predstavila, nato pa je omenil še neko fotografiranje in igre ter izginil. Ni ga bilo več. Otroci so naju gledali, midva pa njih. Brez priprave, brez materiala, brez znanja španščine, brez vsega sva ostala sredi Ekvadorja s skupino prijetnih otrok indijanskih kmetov.

Na srečo sem prevedel bans *Banana*, tako da smo prebili led, nato pa smo se šli *gnilo jajce*. Ni bilo treba razlagati, samo sedli smo v krog, z Evo sva odtekla en krog in vse je bilo jasno. Veselo in zabavno smo se imeli debelo uro, tako da se je tisti kamen, ki smo ga imeli namesto robca, že ogulil. 😊 Umazane roke, lica in usta ter smrkavi noski me niso prav nič motili, tudi če so imeli bližanja srečanja z mojo glavo in lasmi ...

Nato smo se še malo slikali, se igrali, otroci so pokazali svoje plezalne sposobnosti. Ker Renéja ni bilo od nikoder, sem se prehodil do stavbe, ki je podobna cerkvi in ga našel v njej. Ja, pravi bogoslovec ... A ne smem nergati, saj naju je nato popeljal v vas, kjer so naju pozdravili domačini. Najprej vaški poglavar za pastoralne zadeve, ki nam je pokazal svoje zajce in morske prašičke, ki jih tukaj najrevnejši gojijo za lastno preživetje, nato pa smo se sprehodili še na drugo stran dvorišča, kjer je skupina možakarjev ravno ne-

kaj zidala. Zvedel sem, da je med njimi vaški poglavar za gospodarske zadeve. Seveda sem si mislil, da verjetno ne bo ravno vesel in prijazen, ker ga neki tujci motimo pri delu. A pozdravil naju je tako prijazno, nama izrekel dobrodošlico in se tako spustil v pogovor, da nisem mogel drugače kot govoriti špansko, če prav ne vem, od kod so prihajali odgovori in vprašanja ...

Otroci so se nama še vedno motali pod nogami in naju spremljali na vsakem koraku, a opazil sem tudi, kako so nekateri fantje, ki so prej bili na oratoriju, pridno kidali gnoj in pospravljali pri živini ... Vse spoštovanje njim, ki niso razvajani, ki znajo skrbeti za manjše, kaj je bilo očitno tudi pri igrar in niso *zafnani* kot naša otročad. A so le otroci, ki se učijo, kako preživeti ... in mislil sem si, da do konca letošnje prostovoljske izkušnje ne potrebujem nobenega drugega kraja več, še manj potovanj in spoznavanj ne vem kakšnih dosežkov misijonov ... Dovolj je Apahua!

Po zaključku delavnic v Apahui je sledil zabavnejši del ...

Avtista. 8 in 10 let. Uf, težko je s takimi. Ampak jih nikakor ne izpostavljam. Kapo dol vsem, ki se dan za dnem ukvarjajo z njimi.

Včeraj zvečer smo v naši hiši imeli kino. Na kup smo zlezli vsi prostovoljci, kar jih premore Salinas. Videti je bilo približno takole: n-to število Italijanov, štirje Korejci, trije Slovenci, ena Francozinja, nekaj Ekvadorcev in en Črnogorec. Film je bil korejski, podnapisi pa španski. Ampak ker smo tu vsi z istim razlogom in namenom, ni bilo problemov. Tu je prostor za Vse.

Zjutraj sva s Pajom vstala prva in to z razlogom, saj sva obiskala *Comunidad La Palma* in kasneje še Chazo Juan. Če bi smela izbirati, bi takoj spakirala vse svoje stvari in se v trenutku preselila v Chazo Juan. Čeprav je tu v Salinasu zelo lepo, mogoče malo skomercializirano in kljub temu, da me je ravno včeraj eden izmed Ekvadorcev prosil, naj ostanem tu vsaj kakšen mesec več, naj podaljšam letalsko karto, ker »*Maya, la vida e amor!*« Lepo te prosim. 😊

Comunidad La Palma je iz Salinasa oddaljena uro in 25 minut vožnje z južnoameriškim kordiljerskim kasonom. Cesta je »*safarska*«, pogled neverjeten, prometa ni, jaz pa sem se ob ritmih in melodijah *evergreenov* čudila otrokom, ki so se vračali s polj s kravami, osli in lamami.

V La Palmi živi nekaj sto ljudi. Med njimi Juan, Gilmer in Gilson. Nisem prepričana ali je Juan oče ali skrbnik teh dveh dečkov. Prvič sem delala z avtisti. Težko je! Res kapo dol! Oba, Gilmer in Gilson sta neverjetna. Nimata potrpljenja niti minute. Pripravljenih smo imeli nekaj nalog, da jih izvedeta. Od tega, da sta morala na palico postaviti neke predmete, da sta morala sestaviti preproste sestavljanke pa do tega, da sta prestavljala predmete iz ene škatle v drugo. Pa ni šlo, kot sem si zamislila. Pod puloverjem sem imela skrite piškote. Za vsako pravilno potezo sta prejela nagrado. Bravo! Po 45 minutah lovljenja in nenehnega prosjačenja, naj le postavitva sestavljanke v svoj prostorček, smo se odpravili na pohod na bližnji hrib. Kot v filmu. Ne da se opisati. Edino kar sem uspela izustiti, je bilo: »*Uau, e para alma!*« Žal Gilmer in Gilson nista uspela hriba prehoditi sama, zato sva imela s Pajom kar nekaj dela, da sva ju spodbujala, potiskala in lepo lepo prosila, naj le naredita kakšen korak sama. Aja, oba sta se polulala. V hlače. 😊 V prostoru,

kjer smo delali, vonj ni bil pretirano prijeten. Čakala sem, da od kje pride kakšna živalca, saj nama je Luka dejal, da se včasih tam sprehajajo podgane in da je to nekaj normalnega, da samo rečeš šššššc in življenje spet s svojim normalnim tempom teče naprej. Brez panike! Aja?!? Juan nam je nato pripravil kosilo. *Aroz, papa, pescadas*. Riž, krompir in ribe. Para siempre!

Žal mi je za vse otroke in ljudi tukaj, ki imajo Downov sindrom ali pa so avtisti. Nihče ne ve in ne zna delati z njimi, tako kot smo danes delali mi. Domačini ali nimajo časa ali pa ne vedo, kako in kaj. Pa nikakor nismo mi nekaj več. Ampak poznam nekaj primerov iz naših krajev, ki jih ti ljudje tukaj ne bodo še nekaj časa dosegli. Žal. *Drvar* Andrea želi kupiti konja, da se bo lahko ukvarjal z njimi.

V Chazo Juanu je druga zgodba. Po 50 minutah nore vožnje smo sredi ničesar našli novo *comunidad*. Z vseh strani gromozanski hribi in gore. Flora in favna čudoviti! Vas je videti kot pri ciganih. Ne pretiravam. Komaj čakam, da se za teden dni preselimo sem. Sprejel nas je Andrea, naš *drvar*. Ampak lepo prosim, on je doktor biologije ali nečesa podobnega. Vsako travo in grm pozna po imenu in priimku in to v španskem, italijanskem in latin-skem jeziku. Tu je mogoče srečati tukana, opice, kače, videli smo že metulje velikosti obeh mojih dlani, ko letijo, modre barve! Adiiiiijo! Na stotine mravljincev, ose, žabe, vodni pajki, kopenski pajki. Poskusili smo banane, mandarine, zelene limone z oranžno sredico, še nekaj, kar zelo zelo lepo diši in je malo grenkega okusa, pa ne vem, kako se imenuje. Raj. Najbolj všeč pa mi je, da semkaj še ni prodril turizem. Ljudje so videti še malo domorodski. S Pajom sva se takoj spoprijateljila s sosedovim Marcelom in Natali. Dogovorili smo se, da se bomo igrali, ko se vrnemo čez dva tedna in se bomo lahko malo bolj spoznali. V Chazo Juanu bomo pomagali Andreu, malo bomo drvarili, pospravljali okolico, pripravljali in pospravljali hišo, kjer bo kasneje nastal nov center za mladino ... če sem danes prav razumela, kar je Andrea razlagal.

Doma sta Marko in Eva temperamento izpeljala dopoldanske delavnice. Medna sta bila spet sama. Joj, kako se lahko tu sploh na koga zanesesh? Popoldan sta obiskala Apahuo, kjer je, kot izgleda, Marku vedno bolj všeč.

Kao što je bio dogovor da po dvoje od nas pođu zajedno s Lukom u ispomoć a i da malo upoznamo okolne zajednice Salinas de Guaranda, došao je i red na mene i Maju. Išli smo u malu zajednicu La Palma đe je Luka već neko vrijeme radio s đecom s autizmom, i jednom nedeljno po 2 sata je provodio tačnije s đecom jedne porodice, Gilmer i Gilson, dvoje braće. Jedan je star 8 a drugi 10 godina. I to je bio moj prvi put da radim s đecom s autizmom.

Nego da počnem od početka, krenuli smo iz Salinas oko 8.00 ujutro, stigli smo u La Palmu oko 9. Kad smo stigli Luka je pošao do jedne prodavnice i kupio 2 pakla nekih malih napolitanaka. Nije mi bilo jasno zašto ali ok. Prilazimo kući, dočekuje nas otac vrlo radostan sa još dvoje dece koja su na prvi pogled izgledali normalno, pozdravismo se i upoznasmo i krenusmo put podruma đe je Luka inače radio s Gilmerom i Gilsonom.

U taj podrum i nije bilo previše stvari, služio je kao neko odlagalište za banane i pomarandže na jednu stranu a na drugu stranu su bila 2 mala stola, 2 male stolice i jedna dugačka daska sa dva bloka sa strane koja je služila kao klupa. Luka je izvadio iz te torbe neke jednostavne puzle, kartone s sličicama, i tome slično ... Ukratko nam je objesnijo kako ide nastavni plan. A on je bio: uzmemo jednu od ovih igračaka postavimo je na sto, sklonimo jedan dio samo malo s table i pokažemo prstom đe on treba da je stavi, kad je stavi odlomimo jedan mali dio napolitanke i damo mu kao nagradu. A kad vidimo da je savladao jednu zamjenimo igračku i opet u krug. Ako ustanu s stolice uzmemo ih i vratimo ih na mjesto ali ne na silu nikako. I tako počesmo Maja i ja da radimo s Gilsonom s dogovorom da posle nekog vremena zamjenimo i đecu.

Ostalo se ne može opisat, od kad smo počeli da radimo utonuo sam u razmišljanje. Svaki njihov pokret, potez sam pokušao sam svatim. Njihovu ne mogućnost da se koncentrišu na naše zadatke, i našu ne mogućnost da zadržimo koncentraciju. Onda ih žalim što ne vide neke stvari kao i mi, ali u isto vrijeme sam naučio nešto od njih, a to je kad uočiš nešto što ti se čini zanimljivo a ostali ti kažu neka, pušti to, to nije za tebe, isključi ih. Dobro pogledaj, istraži i sam zaključi. Mnogo stari, događaja, prijatelja nam prođu

ispred a mi ih i ne uočimo jer smo uvijek u nekoj u žurbi, pa kažemo: »A što je ovo, kako ovo vrijeme brzo prođe.« Ne žuri, obrati pažnju na detalje. Jednom je jedan vrlo pametan čovjek prokomentarisao vrijeme pa je rekao: »Ne teče rijeka nego voda, kao i što ne prolazi vrijeme nego mi.«

Posle rada posli smo u šetnju do njihove baštine s malinama koja je bila smještena u jedno malo podalje strmno brdo. Razlog je bio to što je Luka svaki dan imao neki izlet do nekih mjesta đe obično idu njihovi roditelji, i kako bi naučili te puteve napamet da se ne izgube a i vremenom kad porastu da pomazu roditeljima s poslovima koliko toliko. E majko mila, koliko puta sam se zahvalio Bogu što sam rođen normalan, i ako će neki drugovi kad pročitaju ovo reć: »Ti normalan, e ako si ti normalan rođen, ja poludeo sad!«

Ja i Maja smo se trudili da damo maksimum od nas, i dali smo. Ali moje mišljenje je da moraš bit rođen da bi radio s njima, ili mnogo mnogo prakse da bi bio miran. Svakih 10 min bih baćio pogled na Luku i njegov rad, bio je tako miran. A takva mirnoće se nije mogla viđet kod mene. Njima je i mnogo potrebna pomoć, a i čak jedno vrijeme takvu đecu su roditelji držali na lancima kao pse ali stanje se mnogo poboljšalo od kad su nevladine i vladine, humanitarne organizacije počele da daju neku vrstu socijalne pomoći za tu đecu i njihove roditelje, i od kad su se našli ljudi kao Luka koji su imali i volju i želju da rade s njima.

Kad smo se vratili s šetnje, otac ih je presvukao i dao im da jede. A i nama za uzvrat za Lukin i naš rad su nam donjeli hranu i piće. Takav je bio dogovor od strane roditelja, Luka radi s njima a za uzvrat dobija ručak. Već je bilo kasno a morali smo da pođemo u posjeti Andreu đe ćemo sledeće nedelje radit, spavat 10 dana, u džungli. Kad smo stigli to je bio već kontrast u odnosu na Salinas ali to je priča za drugi put. Ostali smo neko vrijeme, odmorili i osvježili se i krenuli dalje. Krenuli smo nazad u Salinas de Guaranda sa svojim doživljajima i u tišini razmišljali o današnjem danu (bar ja jesam).

Vsak večer, preden z Evo zaspiva, nekako pokomentirava dan, ljudi, fante in vse stvari, ki so za nama. Imava srečo, da sva v sobi sami, saj si Marko in Pajo vsak dan sobo delita z vedno novimi in novimi obrazy. In najin včerajšnji pogovor je potekal nekako takole:

A veš »un filing«, ko:

- daš dol modrc (ta info je bolj za nežnejši spol);
- se uležeš v posteljo;
- slišiš, da zunaj fuuuul piha, ti pa si pod toplo odejo (hvala Bogu za kapo);
- prehodiš 10 šteng, pa si zadihan, kot bi glih kar pretekel maraton;
- grejo že vsi spat, ti pa iz kuhinje pretihotapiš banane in žlico, iz *kufra* pa potegneš nutelo;
- moraš iz tople pižame v mrzle hlače;
- nič, ampak res nič ne delaš in ti kar na enkrat ne da dihat;
- je normalo, da se zamuja najmanj 15 minut;
- 10 minut pomeni 1 ura;

Med igro na oratoriju v Salinasu

- ubiješ bacile (*viva aguardiente*);
- govoriš z nogami, rokami in z vsem, kar je pri roki (tu ni mišljena pantomima, ampak špansko govoreči domorodci);
- moraš improvizirati z vsem materialom za delavnice, ker ostali žal živijo na veliki nogi (beri: Italijani);
- si v topli postelji in gledaš direktno v zvezde;
- ne greš zadnji spat, da ne rabiš ugasnit luči; ☺
- zazvoni budilka ... ne ne ne, saj nam je kar lušno;
- začneš preprosto govoriti slovensko in te vsi gledajo malo čudno;
- zraven tebe stoji Italijanka, ti pa jo, meni nič tebi nič, obiraš kar najbolj lahko?! Ajajaj, to drugače ni lepo delat!
- babici Italijanki rečeš: »*Non kapito italijano*«, ona pa še kar, pa še kar, pa še kar ...;
- se pozabiš namazati s sončno kremo in zvečer čutiš posledice;
- v enem dnevu spremeniš nadmorsko višino dva tisoč metrov, najprej v eno, za tem pa še v drugo smer;
- kar na enkrat ugotoviš, da si na delavnicah le malo večji otrok kot vsi ostali;
- je *la vida amor!* Lepo te prosim!!!

Smeh in veselje otrok je enako po vsem svetu

Italijani so odšli v Cuenco ... hihi, *naša kuča, naš čas!* Sobota je minila brez stresa, ravno nasprotno. Dopoldne smo po sreči ali nesreči preživeli v Guarandi. Dve sva imeli težke debate, eden je *šetel*, eden pa počival. Popoldne dva *fejsbukala*, dva *šetala*, zvečer nam je zapasal cviček in ko se ravno pripravljamo na *muvi najt*, začne nekdo razbijat po vratih. Naša Andrea in njen oče. Čez dan smo ju pričakovali, ampak ker ju toliko časa ni bilo, smo mislili, da ju pač ne bo. Kljub vsemu smo ju bili veseli, sploh zaradi tega, ker smo z njima preživeli tudi nedeljo.

S Suhijem sva pripravila zajtrk. Jajca na oko, sirček + vsa tradicionalnost, ki jo premore hiša. Miza z zajtrkom je bila pripravljena, ko so ostali komaj vstali. Pa me tukaj nekaj hecajo, da imam malo črnogorske krvi ...

Obisk *comunidad* La Libertad. Tam živi Marta, tista gospa, o kateri sem pred dnevi že nekaj zapisala in ji je Andrea botra. Trikrat mi je med potjo uspelo izustiti *Marija, kam mi gremo!?!?* in vprašanje ni bilo čisto nič odveč. V glavnem v džunglo. Pa ne pretiram. Podnebje je čisto subtropsko. *Zašvicali* smo tako, da mi je teklo skoraj iz vseh por. Po dveh urah in pol makadamske vožnje se sredi ničesar ustavimo in iz bližnjega hriba priteče petletna punčka. Keily. Martina hčerka. Kam smo mi nato *lazili!* Če je kdo gledal film *Georg iz džungle*, si lahko predstavlja nekaj podobnega. Njena lesena hiša stoji na kolih, do vhoda prideš po lesenih stopnicah. Notri sta dva prostora. Spalnica ter skupni prostor, kjer je kuhinja, jedilna miza ter dve viseči mreži. Naša četica se je prepustila toku dogajanja. Nismo spraševali, kam in kako ter zakaj, ampak je bilo, kot je bilo. Še včeraj zvečer smo se pogovarjali, da bo treba za nedeljsko kosilo pripraviti govejo juho in krompir. Pa nas je Marta pričakala z boljšim. Menda je vstala že ob 6.00 zjutraj, da je začela pripravljati pojedino: odlična kokošja juha, okusno začinjena, riž, govedina (no, po moje je bila govedina), leča, rdeče zelje, banane in sok. Porcije tako velike, da tega z Evo ne bi nikoli pojedle, če ne bi bilo treba. Res, takega nedeljskega kosila, v taki hiši, družbi in lokaciji, ne pozabiš kar tako. Po kosilu smo odšli nazaj do avtomobila in iz njega razložili vse stvari, ki jih je Andrea prinesla Marti. Nekaj škatel oblačil, hrane in življenjskih potreb-

ščin. Je bila le *fora*, ko ji je podala rolico papirja, ki je padla iz škatle, Marta pa jo je samo pogledala in vprašala, če so to servetki? Tam te stvari opravijo malo drugače ... Ugibala sem, ali je Marti in njenemu možu, ki smo ga spoznali kasneje, ko se je vračal z dela ter Keily, tako življenje všeč. Sredi ničesar? Ja, jim je. To so oni. Kolibo sta zgradila sama. Andrea pravi, da sta garača. Enkrat sta Marta in Keily Andreo obiskali v Quitu, v glavnem mestu in pri njej tudi prespali eno noč. Da vidite Adreo, ko mi je razlagala to zgodbo: *Marti je bilo celo pot slabo, ker ni vajena vožnje z avtomobilom. Najprej sta morali do Guarande, po tem na naslednji avtobus do Quita. S sabo sta imeli živo kokoš in ta velik šop banan, v Quitu pa je le malo bolj skomercializirano in tega ne vozijo kar tako s sabo v avtobusu. Ta mala je celo noč jokala, saj ni mogla zaspati, ker se v stanovanje sliši promet. Če se ne motim, ne bosta nikoli več obiskali Quita. Sem po tem enkrat Marti in možu omenila, da lahko, ko bo Keily starejša, pride študirat v Quito in bo živela pri meni. Njen oče je kmalu prekinil moje besedičenje, češ da je Keilyno življenje tukaj v La Libertadu. Ja, tukaj je malo drugače kot kje drugje, je na koncu še dodala.*

Marko je z Mauriciom (eden izmed sosedovih otrok, ki je menda še nekako v žlahti z Marto) skrenil nekam s poti dol v dolino in Pajo je šel za njima. Kmalu prileti nazaj, *ajmo po foto u avto, idemo dole, ima Marko nešto, se ljulja*. Odkril je viseč most čez reko. Že prej se mi je zdelo, da je bilo nekaj govora, da se *pode nadar despois*, a ko sva z Evo pod tistim mostom na vodni gladini našle pajka v velikosti polovice dlani, naju je kopanje lepo minilo. Pa

V domu Marte Chimborazo

še neki domačini so nas opazovali in se smejali našemu veselju, ki smo ga zganjali ob ljuljanju mosta. Po moje so si mislili: *Tile so mal' čez les ...*

V prtljažnik avtomobila Andreinega očeta so se po vrnitvi iz rečne doline spravili še Marta, Keily in Mauricio. Odpeljali smo se v Campo Bello. Kot že omenjeno, smo se prepustili toku. Vlogo vodiča je prevzel Andrein oče in nas popeljal do velikega kamna z upodobitvami iz predinkovske dobe. *Pachakutik* in *pachamama* sta dva simbola, ki pomenita mater zemljo in mater svet, kateremu so se zaupali. Da spoštuje tradicijo, se je videlo, ko je splezal čez ograjo, očistil kamen in ob stani odmaknil travo, ki ga počasi zarašča.

V subtropskem okolju je mimoidoča reka kot nalašč prostor za osvežitev. Suhi je komentiral: »Od sedaj naprej, kamor koli in kadar koli kam gremo, bom mel jst s sabo eno tako mini potovalkico in noter čist vse, ker itak nikol nič ne veš. Kopalke, brisačo, dolge rokave, volneno jopico, sončno kremo, barvice, liste, material za delavnice, pa še šnopc.«

Ker smo se zelo pozno vrnil v Salinas, smo Andrei in očetu dejali, da lahko čez noč ostaneta v naši hiši, a sta se po večerji odpravila nazaj domov. Jedli smo njuno specialiteto: pečene banane s sirom. Okusno!

Bi zapisala še kakšen zaključek, ampak po vsem tem ... Suhi pomiva posodo, Paja slišim, kako prepeva pod tušem, Eve trenutno ni tu, mislim da nekaj pripravlja za jutrišnje delavnice. Joj, tale *altura*. Še dobro, da smo tako visoko, da jo lahko uporabim skoraj za vsak izgovor ...

Osvežitev v reki blizu mesta San Luis de Pambil

Že Maja je opisala poseben nedeljski dan, ko smo se skupaj z Andreo in njenim očetom odpravili v skupnost La Libertad. Že poznana pot do La Palme se je nadaljevala na severozahod v prostranstva subtropskih gozdov. Poseben čar je dodala megla, ki je zastrla poglede k poraščenim vršacem visoko nad dolinami, po katerih smo se komaj prebijali. Če bi padal dež, bi bila pot nemogoča zaradi vode in blata na kolovozih. Obdajala so nas vsakovrstna drevesa, palme, fikusi, banane, kakavovci, 5 in več metrska koruza (po moje rabijo lestev, da oberejo storžel!), sladkorni trs ter najstarejša živa bitja na svetu. No, njihovi potomci. Da, prav ste prebrali: velikanske praproti, ki po nekod zrastejo v prava drevesa, so lomastili že dinozavri. Stare so od 50 do 70 milijonov let ...

Za sabo smo pustili La Palmo, Matyavi, La Libertad, nakar smo se sredi ozke doline, vzdolž reke, ki se je slišala v globini, ustavili na nekem ovinku. Gozd je bil že tako gost, da vanj niti megla ni prodrla. Ob cesti je bila le plastična rumena kanta, ki je nakazovala, da tu le nismo čisto sami. Po klicanju sta se z zgornjega brega spustili dve majhni postavi: Keily in Mauricio, sestrična in bratranec. Še vedno mi ni bilo jasno, od kod, saj ni bilo videti ničesar drugega kot gozd, blatno stezo in odtise škornjev in kopit.

Po pozdravu smo se za njima podali v tisti breg. Spolzko kamenje je dopolnjevalo blato, ki se je takoj oprijelo naše obutve in hlačnic. Ko smo premagali prvi breg, se je med drevesi prikazala lesena koliba na visokih kolih. Ja, to ni bil film. Pod kolibo so se šopirile kokoši in dva psa, malo stran je bila med drevesi napeta vrv z opranim perilom, nad kolibo pa neke vrste staja, ob kateri je bila privezana mula. Malo stran velik plastičen čeber in nekaj plastičnega posodja. Po cevi sem sklepal, da je tam voda. Naokrog nekaj smeti, še več olupkov in raznovrstnih ostankov. To je torej dom. Dom, kjer živi družina Marte Chimborazo.

Zavili smo okoli lesenih tramov, ki podpirajo kolibo in se po lesenih stonpicah povzpeli v hišo, če temu sploh lahko rečem hiša: tla in del sten je narejenih iz plohov, med katerimi je več špranj kot pa stene, ostali del pa dopolnjujejo bambusove palice, ki so zabite kot rešetke. Slabo leseno ostreš-

je pokriva zarjavela pločevina. Na stopnicah smo pustili blatno obutev in vstopili bosí. Dve viseči mreži na levi, na sredini za silo zbita miza, prekrita s polivinilastim rožastim prtom, dve klopi ter nekaj pokončnih razžaganih delov debla. V kotu polička s satelitskim telefonom in šolsko torbo. Na steni dve žički z vtičnico in navaden tranzistor, za katerim je zataknen kos papirja. Na desni je bil en del zagrajen z deskami, verjetno za spalnico, drugi del pa kuhinja: stojalo z dvema plinskima ploščama, plinska bomba ter po tleh in na polički zložena posoda in začimbe, ki sta jih prekrivali dve veliki plastični vedri vode.

Vse to je prekril nasmejan obraz Marte, oblečene v majico in v trenerkaste hlače. Mati in hči sta bili bosí. Po pozdravu sta se Andrea in Maja *zagrebli* za viseči mreži, ostali smo malce negotovo posedli po klopeh, se spogledovali in čakali. Nato prinese Marta na mizo prvi dve skodelici, polni zgoščene rumenkaste tekočine, iz katere je gledala kurja perut. Ker je imela le 7 skodelic, je Mauricio stekel nekam (domov?) in prinesel še dva krožnika. Ko je bilo vse na mizi, smo se okrog nje prijeli za roke, zmolili in sedli k jedi. Okusno in obilno. Ko smo si že oblizovali prste, je Marta pospravila ostanke in na naše veliko začudenje je sledila druga jed: riž, leča, rdeče zelje in kos mesa. Le od kod je jemala, saj ni bilo videti v »kuhinji« prav ničesar. Za posladek še banana iz domačega vrta in kozarec sadnega soka.

Ja, pojedina sredi džungle je bila boljša in obilnejša kot v kaki presrani restavraciji. Pravzaprav ni bila pojedina, bila je prava bogoslužna gostija, kjer je bil vsak grižljaj zahvala za Martino gostoljubnost nas, neznancev in naša obljuba, da si to zapišemo v srce.

Marta Chimborazo s hčerko Keily in sorodnikom Mauriciom

SALINAS

Salinas leži v zahodnem osrčju ekvadorskih andskih Kordiljer. V tem misijonskem področju živi skoraj 10.000 prebivalcev, od tega 60% indígenas in 40% mesticov. Pokrajina z edinstveno in neprimerljivo lepoto se razteza med vulkanoma Tun-gurahua in Chimborazo od 600 do 4.300 m nadmorske višine in obsega tako subtropsko področje kot andsko višavje. Ime je dobila po rudnikih soli, ki so jo v davnih časih kopali na več mestih.

Salinas sestavlja 24 skupnosti, ki so razpršene na 490 km² in se jih večina nahaja na hladnem višavju. Tu se temperatura giblje med 6 in 10 stopinj Celzija. Na se-veru meji na občino Simiatug in Facundo Vela, na jugu na Guarando, na vzhodu na pokrajini Tungurahua in Chimborazo in na zahodu na občini Echeandia in San Luis de Pambil.

Center misijona je Salinas de Guaranda (tudi Salinas de Bolivar), majhen kraj z okoli 1.000 prebivalci na višini 3.550 m. Od glavnega mesta pokrajine Bolivar, Guarande, je oddaljen 20 km, kamor od leta 2000 vodi široka asfaltirana cesta z živahnim prometom.

Področje je bilo naseljeno že v predinkovskem obdobju. Ko so v 15. stoletju prišli Inki, so nadaljevali s proizvodnjo soli in poljedelstvom. Po prihodu Špancev v 16. stoletju so se pred njihovim nasiljem umaknili v višje in globlje predele. V 17. in 18. stoletju je španski kralj koloniziral vso zemljo in jo razdelil belcem ter tako »zasušnil« domačine z namenom »pokristjanjevanja«. Ta čas je bil za indígenas najbolj krut. Pozabljenost, izkoriščanje in skrajna revščina teh področij se je nada-ljevala tudi v obdobju neodvisnosti vse konca prejšnjega tisočletja.

Salezijanski misijonar Antonio Polo se spominja prvega stika s temi ljudmi in ka-tastrofalnih »rezultatov« v 70. letih prejšnjega stoletja:

»Oče, lahko pridete maševat?« so prosili sirarji. Oče je šel, maševal in oznanjal nebeško kraljestvo, ki se ni kaj preveč odražalo v njihovem vsakdanjem življenju: revščina, zapuščenost, bolezni in smrt, še posebej med otroki, so bili odraz dru-gačne resničnosti, ki so jo kolonizatorji zapustili pred petdesetimi leti. Neverjeten napor in potrpežljivost sta bila potrebna za preživetje teh indígenas.

V 40 letih aktivnega misijonskega dela je misijonar Polo skupnosti povezal in

organiziral v zgledno družbeno-gospodarsko organizacijo, ki uspešno deluje po principu zadružništva in daje zaposlitev vsem prebivalcem.

Utečena je proizvodnja mleka in mlečnih izdelkov, mesa, volne, poljedelskih proizvodov, čokolade in čokoladnih izdelkov ter žog, ki jih tržijo na domačem trgu in celo izvažajo v druge države, največ v Italijo. Eden izmed njihovih najbolj priljubljenih izdelkov je sir. Vse izdelke tržijo z blagovno znamko Salinerito in so na voljo potrošnikom v trgovinah širom Ekvadorja in velikih trgovinah lastne distribucije Funorsal.

Salinas de Bolivar je danes postal narodno in mednarodno merilo za socialni in skupnostni razvoj, po katerem se zgledujejo mnogi razvijajoči se predeli v Ekvadorju in Južni Ameriki.

Znamenti solni grebeni, v ozadju nova sirarna skupnosti Salinas

Počasi se naš čas v Salinas izteka. Včeraj sva se z Majo že poslovila v Apahui, kjer smo z nekaj manj kot 30 otroki izdelovali cofke iz volne, ki smo jo nakradli prav tukaj, v naši hiši. Še dobro, da sem pri teh slovesih že »utrjen«, sicer bi me ganil vsak objem in pozdrav ter prošnja, kdaj spet pridemo. Čeprav mi je Apahua zelo prirastla k srcu, pa je le malo predaleč, da bi kar obljubil, da se drugo leto spet vidimo ...

Zaradi pomanjkanja materiala za delavnice smo imeli ves čas probleme z izvajanjem. Ob takih priložnostih se šele zaveš, da imamo doma vsega dovolj in preveč, če pa tega slučajno ni, pa se vse dobi v prvem trgovskem centru. Tega pa tukaj ni. Znajti se moramo brez tega, da bi kar nekje vzeli ali kupili. Na srečo je tukaj volne več kot dovolj, saj jo pridelujejo iz neštevilnih ovac in lam, nekje smo staknili nekaj lepila, voščenk, škarij in odpadni karton. In iz tega smo si izmišljevali delavnice: cofki iz volne, pajacki iz volne, živali iz kartona, kavboji iz kartona, pošasti iz volne in kartona, srčki in ptički iz kartona na volneni vrvtici ...

Ker je Salinas zaradi uspešne proizvodnje in trgovine domačih izdelkov postal turistično znan, so se temu prilagodili tudi prebivalci: zadržano prijazni do turistov, otroci pa dodobra razvajeni in zato nepredvidljivi tako pri delavnicah kot pri igrah. Sploh pa se tukaj vse vrti okoli denarja: domačini vsak večer igrajo odbojko za denar. Ko smo nekega večera v naši hiši igrali igro *Dixit*, je bilo naslednje jutro ob pogovoru prvo vprašanje, če smo igrali za denar ...

Sicer pa je v Salinas polno prostovoljcev vseh vrst: nekateri živijo v »župnišču« ob cerkvi, kjer je tudi sedež celotnega misijona, drugi živijo po privatnih hišah, mi pa smo nastanjeni na spodnjem robu kraja, v *Casa Juvenil*, ki jo upravlja italijanska družina Luca, Erica in mali Tommaso iz misijonske skupine *Gruppone*. Sem so prišli za tri leta, prevzeli odgovornost za celotno hišo in prostovoljce, ki so tukaj. Medtem ko je Tommaso v vrtcu, Luca in Erica pomagata pri raznih projektih, ozaveščanju žena in vzgoji s posebnimi potrebami v Salinas in v okoliških skupnostih. Prostovoljci so zadolženi za razno razne stvari, za katere še sam ne vem. Delo z otroki, delo v čokoladni

proizvodnji, pogozdovanje in gojenje kultur za prehrano je le nekaj znanih stvari, prostovoljcev pa je gotovo kakih 30. Med njimi so na moje veliko začudenje tudi taki, ki ne marajo otrok ...

Če prav se ne strinjam z vsem, pa očitno življenje tukaj teče v svojih tirnicah naprej. Izkušnja v Salinas je bila vsekakor pestra in popolnoma drugačna od prejšnjih misijonskih izkušenj v Afriki. Seveda je za zaključke še premalu, saj nas čakata še dve popolnoma različni področji. Na naslednjo se odpravljamo v Chazo Juan, ki leži v džungli in bomo malo odrezani od sveta, nato pa se za kratek čas selimo še v Quito med otroke z ulice ...

Italijanski prostovoljci in laiški misijonarji na praznovanju Dneva narave

Po dobrih dveh urah vožnje smo prispeli na novo misijonsko postojanko v Chazo Juan. Tokrat ne čez hribe, temveč skozi Guarando. Tudi tukaj cesta pelje po skoraj nepreloženih strmih pobočjih, a po belih pikah sodeč so povsod naseljeni ljudje ...

V Chazo Juanu nas je sprejel italijanski (že spet!) prostovoljec Andrea, o katerem je že bilo govora. Čeprav je bilo oblačno, nas je ogrela toplota in ni bilo vetra. Najprej smo se odpravili v šolo, kjer so ravno imeli odmor. Seveda se je ta odmor zaradi našega prihoda podaljšal kar do konca pouka. Naprej predstavitev, nato pa učenje plesa *Waki waki*. Plesali so vsi, učenci in učitelji, pa še kakšno pomožno osebje je migalo izza vogalov šolskega dvorišča. Tako smo tudi spoznali večino otrok, oz. bolje, otroci so spoznali nas. Ko smo se popoldne odpravili nazaj v center vasi, ki je od naše hiše oddaljen kakih 500 metrov, smo se srečali še s katehistinjami in z več ali manj istimi otroki, ki so bili pri verouku. Verouk je potekal v cerkvi. V vsakem kotu je brnela skupina, ki je delala naloge ali pa poslušala razlago snovi.

Da je bila mera polna, smo se spet predstavili ter dodali še, kaj vse naj bi prihodnji teden počeli. Igre, delavnice, angleščina ... In mera je bila polna, ko je katehistinja z Andreovim pristankom kar takoj povabila otroke na naše delavnice. In smo šli. Trije Slovenci in Črnogorec, z nami pa slabih 50 (!) otrok. Med kratko potjo smo se samo nasmihali in se spogledovali, kaj neki bomo počeli brez vsakega materiala in v majhnem kletnem prostoru, saj je že prijetno rosilo ...

Nekako smo zvozili: najprej se je vsak predstavil, nato pa smo se šli *Ubogega črnega muca*. Večer smo zaključili s sprehodom do centra vasi in tam ostali z otroci ob igrah še kako uro, dokler niso matere že začele klicati otroke domov. Z nami so se nato vrnili Marcelo, Fredy in Natalie, ki so naši sosede, a večino časa preživijo z Andreom in se jih bomo pač morali navaditi, da nas spremljajo povsod. Celo na kraj, kamor še cesar hodi sam. ☺

Ker je Andrea vegetarijanec in specialist za žuželke, se navajamo tudi na to. Večer je bil v znamenju žuželk, ki so nas obletavale, a jih je Andrea le ogovarjal in prestavljal. ☺ Ker tudi v naši sobi ne manjka take in drugačne

golazni, smo večer zaključili z obilico domače *aguardiente*. In preživeli do jutra. Malo opikani in ogrizeni, a živi. ☺

Zjutraj so me zbudili otroci. Izmed obilice zvokov živali in šumenja reke pod našo hišo sem spoznal žvižganje, ki ni pripadalo živalim, temveč ljudem. Bili so sosedovi otroci, ki doma nimajo elektrike. Od vsega jim je bilo še najbolj nenavadno ali pa zanimivo to, kako se brijem. Troje parov oči je buljilo v mojo brado in aparat kot uročenih. Spraševali so me, če me boli, kako sploh aparat deluje, če ni nikjer ostrih rezil ...

Dopoldne smo nadaljevali s postavljanjem ograde za konja. Ni primerljivo z našim načinom. Stare strohnjene deske, bambus ... tukaj drugega pač ni pri roki oz. je zelo drago. Ne vem, kako dolgo bo ograja stala, saj bi se podrla, če bi se sam malo bolj uprl vanjo ... Seveda so prišli tudi otroci, tako da sta Eva in Maja imeli opravka predvsem z njimi.

Kosilo smo imeli v tukajšnji edini (menda) restavraciji: jedli smo nekaj, hm, kako naj opišem: juha, v kateri je bila čebula (bljak), kos avokada, ligenj, kalamar, šampi in ne vem kakšna trava. V glavnem, Maja jo obožuje, zato bo zvečer deležna še naših porcij. ☺

Ja, pestro bo ...

Na šolskem dvorišču v skupnosti Chazo Juan

Chazo Juan. Kako se spomnim prvega obiska. Pred enim tednom. Nisem si upala ves čas razlagati preveč naglas, da se veselim odhoda kot majhen otrok, ker bi me gledali kot kakšnega ... ker že tako in tako ob vsaki meni emocionalni sliki ali prikazni spuščam zvoke in navdušujoče navdušenje ... zato je bil prihod tako malo, a pri meni veliko veselje.

Včeraj smo se v Salinasu poslovili. Dan je bil drugačen od ostalih. Že zato, ker je bila v mestu *Fiesta de la naturaleza*. Meni je dalo malo misliti, da so res face, ker praznujejo take praznike, medtem ko sama pojma nimam, kdaj je Dan zemlje. Če nimam strica googla pri sebi, mi take stvari zletijo iz glave. 7. april je, če se ne motim, svetovni dan zdravja, ampak dan zemlje?

Res da je bila *fiesta* ta prava, kot se *zagre*, a smo ob koncu vseeno spili požirek našega zdravila. Nekaj metrov višinske razlike in slabih 15 minut hoje iz središča Salinasa se nahaja velik šotor, kjer je zbirališče humusa za pri- in predelavo. Neki bogati Avstrijec je Salinasu podaril nov stroj za predelavo komposta. V ta namen in za njegovo otvoritev smo v Salinasu praznovali.

Fiesta de la naturaleza. Celotni prejšnji teden smo popoldanski del naših delavnic namenili učenju plesa za praznik. Še dobro, da sem v zadevo zagrizla, kot je treba, saj smo danes v Chazo Juanu že vsi plesali isti ples. Norci. Da ne povem, kako sta bila navdušena učitelj in učiteljica v osnovni šoli, kjer smo bili dopoldan. Učiteljica bi samo štel korake, učitelj pa bi samo migal pa migal. V ponedeljek ob 10.00 dopoldan se nadaljujejo naše plesne vaje. Izgleda, da bo ta teden v šoli na urniku predvsem plesni tečaj. A pojdimo še malo v Salinas.

Pod tem šotorom v Salinasu, kjer se nahaja novi stroj, smo imeli ob 10.00 sveto mašo. Ob 9.00 smo imeli zbiranje na trgu. Poleg vseh domačinov in guarandske godbe (pridemo mi na trg, tam slišimo *pleh muziko*, pa je rekel Suhi: »Ja, tu je vse, kar imajo veliki!«) so bili tukaj še otroci iz Apahue. Nekaj za Evo in Suhija ... je bil tudi njun sprejem tak. ☺ Sveta maša je bila malo drugačna kot doma. Dve berili, brez evangelija in s pridigo. Pa še to tako prijetno, saj so večino govorili otroci. Kljub njeni preprostosti in malenkostnosti je bilo sporočilo bogato in povedano z jezikom, da smo ga vsi razu-

meli. *Naturaleza - regalo increíble de nuestro Padre Dios! Naturaleza - mensaje profundo de belleza y amor. Acogemos con mucho respeto y admiración el regalo de Dios. Recibimos con pasión su mensaje: imitado la creatividad, la paciencia, la hermosura ...; ciudando con amor lo que Dios nos da como Primicia de Cielos Nuevos y Tierra Nueva en la feliz eternidad que nos espera, como Hijos y Herederos.* P. Antonio Polo.

Po maši je sledil blagoslov stroja, po tem pa pester kulturni program in skupinsko kosilo. Apahuaška banda je predstavila *Rdečo kapico*, seniorji in seniorke ples in petje ob kitari, pa še ena povorka otrok v cvetju, naš ples in še in še. Vse v povezavi z naravo. Prejšnji teden smo ravno tako en dan, namesto delavnic, izvedli čistilno akcijo. Otroci in prostovoljci smo bili razdeljeni v tri skupine in smo med sabo tekmovali, kdo bo nabral več *vazuras*. Kar je najbolj občudovanja vredno, je to, da so vsi odpadki ločeni in tako je potekala tudi naša akcija.

Če pomislim, da do letos v Brežicah nismo imeli ločenih kant za smeti in da se nahajamo v krajih, ki nekako predstavljajo naše življenje pred kakšnimi sto leti (z razliko, da tu že imajo mobitele), po tem ne veš več, kako in kaj. Ali pa je samo meni to malo nerazumljivo. Kosilo je bilo skupno. Skromno in preprosto. Vsak je dobil tri kuhane krompirje, še z olupki, nekaj fižolov, še nekaj rdečega, po okusu naše kuhane kolerabe ter sir in meso. Vsa zele-

Godba iz Guarnade na praznovanju Dneva narave v Salinasu

njava je bila kuhana v eni posodi. Saj bi zapisala, kar mislim, pa bi bilo ponižujoče. Kljub temu je bilo okusno in najedli smo se. *Dia de la naturaleza*. Praznujejo še teden sira in mlečnih izdelkov, pa neka velika *fiesta* je tudi 24. maja, ko Ekvadorci praznujejo svojo neodvisnost. Hmmm ...

Zaključek vsega našega dela v Salnasu smo proslavili z zadnjo večerjo in druženjem ob kitari in ognju. Pred tem smo se z Italijankama Erico in Stefano odpravili še na izlet, da bi si ogledali sončni zahod. Med potjo smo sicer načrt malo spremenili. V *comunidad Pachancho*, kjer se nahaja najvišje ležeča sirarna na svetu, smo pri domačinki kupili ročno izdelane posodice iz posušene trave in pri njej pustili še malo več denarja, kot je zadeva sicer stala, saj vemo, da je šel denar tja, kjer ga potrebujejo. Zahvala in nasmeh sta povedala svoje. Pot nazaj pa je bila veličastna. Kot na kakšni v *fotoshopu* predelani sliki, ki jo gledaš na ekranu. Tu pa je bilo v živo. Rdeče nebo v Andskem kotu ter črn Inkovski zob na vrhu hriba pred nami ... še sedaj, ko pišem o tem, mi gre na smeh, kaj šele včeraj, ko se je vse to dogajalo v živo ...

Prejle sva z Evo tu v Chazo Juanu obesili visečo mrežo in malo poležavali. Ne pretiravam, kar bo sedajle zapisano, pa nikar ne mislite, da sem kakšen fanatik. Bilo je takole: ležali sva pod dvema drevesoma. Ko sva bili čisto tiho, se je v ozadju slišala reka, ptičje petje, šumenje listja in ko odpreš oči, letajo pred tabo trije metulji. Po moje ne jaz ne Eva ne bova kar tako pozabili 1. avgusta 2014, ko sva se sredi južne Amerike, blizu ekvatorja, sredi Ekvadorja, nekje pod Andi v indijanski vasi prepustile svojim mislim in ...

V Chazo Juanu je življenje in način dela drugačen kot v Salinasu. Naš *drvar* Andrea je čist nor. *Maaaarija!* Vsako žival (zaradi klime in podnebja jih je tu res ogromno, predvsem mrčesa; *Avatar* v živo, le v pomanjšani obliki), ki prileti name, bi najraje usekala in jo po tem odnesla ven, a moram paziti, saj je nekdo tukaj med nami (Andrea) na to malo občutljiv. Je treba vse z občutkom. Stranišče in tuš se nahajata ob hiši. Zvečer so bili v wc-ju miške in pajek v velikosti odprte dlani. Saj ne veš, kaj bi. ☺ Se počasi navajam, da ne cvilim in skačem ob vsakem mrčesu, saj so to tudi prijatelji, ki te zvečer pričakajo v topli postelji.

Jutri pridejo k nam otroci in mladi iz Salinasa, saj imajo v času *colonie vacacional* organiziran pohod. Menda jih pride okoli 40. Pri nas bodo tudi prespali, zvečer pa naj bi imeli piknik ob ognju. Bo še pestro ... juhu. ☺

Zgodaj popoldne se je na dvorišče pripeljal džip z nekaterimi prostovoljci in domačini iz Salinasa ter napovedal prihod pohodnikov. Nekateri so se na pot podali že dan prej, drugi pa zgodaj zjutraj in po osmih urah hoje čez andske bregove so pozno popoldne počasi kapljali na travnato raven pred hišo. No, nekateri so se pripeljali še z džipi, z *ranchero* (tukajšnjim odprtim avtobusom), čakal sem samo še, da se kdo pripelje z motorjem ali prijaha na konju. A teh ni bilo.

Pisana množica skoraj 50 ljudi z vseh koncev sveta in domačinov je napolnilo »našo« majhno hiško s tremi prostori ter okolico, kjer je zraslo kakšne pol ducata šotorov vseh velikosti. Povsod pa pohodni čevlji, nahrbtniki in obleka. Vsaj polovice mladih ni nihče poznal, slaba četrtnina je bila italijanskih prostovoljcev in civilnikov, še nekaj drugih iz raznih evropskih držav ter domačini iz Salinasa pa še od kje ...

In začel se je večer. Najprej nekaj steklenic piva, nato kakšen ducat, nato pa trije zaboji. Za začetek. Najprej en čik, nato še kakšen, nato pa zvijanje in tlačenje ter prižiganje. Vonj po travi. Ker so vsi odrasli in ker so svojevrstna skupina, se nisem kaj veliko motal okoli velike skupine, ampak jo počasi mahnil v posteljo, dokler je še prosta. Saj v družbi majhnih pikajočih živalic sploh ni tako slabo ...

Mladi so se počasi vračali z večerje, ki so jo imeli zgoraj v vasi. Nato se je zaslišalo prsketanje ognja in prijeten vonj kurečega se lesa je prodiral skozi pore z bambusom grajene hiške. Smeh in kitara, petje in pogovor. Nato so začele žvenketati steklenice in dimu se je pridružil oni drugi dim. Tako nekako je za večino potekal večer tja do druge nočne straže ali do trenutka, ko petelinček zapoje prvič.

Večina je že imela svoja ležišča, ali v šotorih ali pa v kakšnem vogalu naše hiše. Nakar v sobo prihrumi podivjana horda domorodskih zadetkov (oprostite izrazu, a bolj milega in lepega izraza se ne morem spomniti), nažge vse luči in med vriščem in vpitjem raziskuje in se huduje, kje in kako bi lahko ležali. Nadaljuje se zunanje dogajanje z dodatkom kričanja in scanja vsepovsod okoli hiše, v katero se odlično sliši tudi zapenjanje zadrge ...

Enaka zgodba se ponovi ob tretji nočni straži ali ko petelinček zapoje drugič. Zadetki ponovno zavzamejo 3x5 metrov veliko sobo s štirimi pogradi in dodatnim ležiščem ter prostorom pod streho. Zijal in režanja ni manjkalo, ob tem pa so iz ust letele *pute* in *mierde* kot za stavo. No, iz ust in še iz kje je kakšno uro letelo tudi kaj drugega. Seveda ni manjkalo prerivanja in »padcev«, tako da je kar krepko trpela naša prtljaga, zložena po kotih. Ker sem polnil mobilni telefon in je zato ležal na nahrbtniku zraven postelje, je hitro dobil noge in ni ga bilo več. Samo kabel za polnjenje in slušalke so ostale. Bil sem obrnjen k steni in obudil kesanje ter zmolil nekaj Zdravamarij, ker nikoli ne veš, kdaj bo kdo prišel z mačeto in me dal na pol, da bo imel prostor za ležanje.

Maja si je očitno izbrala dober del, saj se je po boju z enim zadetkom raje umaknila k enemu (menda) normalnemu domorodcu in prespala kar v kotu kuhinje. A glede na njegov indijanski greben na glavi verjetno nista mogla veliko spati. A to je že njena življenjska zgodba ... Še najbolje jo je odnesla Eva, ki se je pred zvočnim nasiljem do konca borila za svojo posteljo in tam tudi ostala.

Ko so se zadetki končno mentalno in fizično izpraznili, je nastal nov problem: dvojno žaganje drv. Neka uboga domorodka, ki je tudi spala v sobi, ni in ni mogla umiriti svojih kolegov smrčičev, zato je v prejšnjem stilu prižigala in ugašala luč, se jezila in klela, končno pa odkrila varen pristan: Pajova postelja nad mano. Ker ga je tako milo prosila, ji je Pajo odstopil del svoje postelje in pristala je v širokem črnogorskem objemu. No, suha sta oba, tako da ni bilo težav.

Ko se je končno vse umirilo, je zopet zaropotalo in tedaj sem se zbudil. Kakšna nočna mora! Vstal sem in se odločil, da dan posvetim raziskovanju pragozda in slapov, ki smo jih občudovali na poti v Chazo Juan. A to je že zgodba za kako drugo priložnost. Ko sem se pozno popoldne vrnil nazaj, sem z grozo spoznal, da je domorodec z indijanskim grebenom res v hiši in da tudi mojega mobilnega ni nikjer. Je bila res samo nočna mora?

Beseda tretji svet se v nekaterih teorijah uporablja za manj razvito območje sveta. Kot na primer za svet v Afriki, pa tudi tega tukaj zlahka označimo s tem pridevnikom. A današnji zapis govori o drugačnih svetovih, tako kot jih razumejo moje oči. Enega živimo mi, recimo območje osrednje in zahodne Evrope, drugega južna Evropa, pred očmi imam sicer Črnogorice, čisto nekaj tretjega je v podsaharski Afriki, spet četrti je na območju subtropskega podnebja v Južni Ameriki. V teh štirih svetovih živijo tudi ljudje. Vsak v svojem, zato se med sabo na nek način razlikujejo. No, tudi čisto o tem ne bo govoril današnji zapis, ampak samo toliko, da si znate predstavljati, kaj mislim in kje se trenutno nahajamo. V teh svetovih pa ne smemo enačiti vseh ljudi in jih metati v isti koš, ker posamezne podvrste tudi izstopajo. Naj razložim: recimo taki, ki so deloholiki in ves čas delajo; pa taki, ki so leni in ne delajo čisto nič, pa se vseeno znajdejo; potem so taki, ki so pač posebni na svoj način; pa taki, ki so večkrat zakajeni in drugi ... Počasi se približujemo osrednji temi zapisa. Obstajajo tudi vrste, ki ne vedo točno, komu pripadajo. Priznam, da se pri takih včasih najdem tudi sama, ampak po moje to ni tako slabo, saj je raznolikost in raznovrstnost dobrodošla, vsaj toliko, da je pogled na svet malo širši. Uf, kakšen uvod ...

Velikih in nevarnih žuželk v Chazo Juanu ni manjkalo ...

Mislila sem, da bodo v Chazo Juan prišli otroci iz *colonie vacacional*, pa niso. Prišlo je približno 50 mladih iz Salinasa, Quita in nekaj drugih prostovoljcev iz Finske, Francije, Koreje, Španije, Italije ... In je bil tukaj, nekako rečeno, svet v malem. Z Andreom smo popoldan odšli v trgovino, da smo nakupili jajca, kruh in kavo za naslednje jutro, saj je vsa ta »drhal« prespala pri nas. Počasi so prihajali. Po skupinicah, vsi utrujeni in malo neprespani. V radiju enega metra se je okoli dveh mladih kadil bel dim, ko sta se približevala ostali gruči, ki je že sedela v krogu. Nisem vedela, ali bo kdo izmed njiju poletel, tako kot raketa, ko se pripravlja na izstrel, ali kaj drugega ... *jst sem sam bulila!*

V vseh teh vrstah in zgoraj opisanih svetovih obstajajo tudi štirje ljudje in morda še kakšen več, ki smo posebni na svoj način. Ko je večina sedela v krogu ob ritualu podajanja steklenic, ki je s časom postajal vse hitrejši, smo bili mi odmaknjeni dobrih pet metrov in se v drugem krogu igrali nekaj v smislu med dvema ognjema s približno desetimi otroci iz vasi. Prepričana sem, da smo se večini zdeli čudni mi, upam pa, pa da je vsaj kdo izmed te večine pomislil, če so morda čudni oni?!? Ampak pustimo to ...

No, in potem smo odšli spat. To je spet druga zgodba. V naši sobi, kjer sem tudi sedaj, ko tole pišem, sta dva pograda in poleg njiju še eno ležišče, tik pod streho pa je prostora za kakih šest ljudi. Ko sem skoraj že zaspala na enem izmed zgornjih pogradov - (pred tem sem imela prvo večerno borbo z enim izmed drhali *Vamos, vamos, vamos, i porque no?* In ko mu komaj dopovem, da imam v Sloveniji *novia*, in ko mi začne on spet, da smo sedaj v Ekvadorju in zakaj ne bi, sem ga vprašala: *Tu sabes que e amor?* in jo je s povešenim nosom mahnil nekam v noč) - se je šele začela borba za preživetje.

Kar naenkrat se poleg mene na postelji pojavi *un hombre muy peligroso*. Pa se je ponovila prejšnja zgodba. Šlo je že tako daleč, da sem človeka preprosto porinila z vrhnjega pograda na tla. Uboga Eva, ki mi je zjutraj povedala, da jo je *un hombre muy peligroso* ponoči med letenjem z zgornjega pograda mahnil po glavi. Čez 15 sekund se ta ista oseba zopet pojavi poleg mene. Za samoobrambo sem imela dve izbiri: ali začnem kričati in spravim pokonci vso drhal ali pa se odpovem svoji postelji in prespim kje drugje. Tako sem v istem trenutku vzela svojo spalko in deko in jo mahnila v kuhinjo. Naslednji dve uri sem prespala na tleh med umivalnikom in kuhinjskim pultom.

Meter stran od mojega novega ležišča je potekalo tranzitno območje med kamping prostorom in wc-jem, zato od spanja še s-ja ni bilo. Ob pol sedmih zjutraj se je poleg mene pojavil Filipe. Njega sem že poznala iz Salinasa, kolikor sem ga spoznala. Bil je vsaj približno normalen, pa se tudi tega ne upam trditi zagotovo. Hvala Bogu, ni se ponovila nobena izmed prejšnjih borb. Od pol sedmih pa do osmih se je celo spraznila ena postelja, saj so ubogi gostje (to so bili spet eni čisto *ta tretji*), ki so noč po mojem mnenju naključno preživeli v naši *bajti*, zbežali - najverjetneje nič spočiti in še manj naspani. Le kaj so si mislili? *Maaaarija!* Takrat sva s Filipom celo zaspala.

Ob osmih zjutraj je mimo postelje prišel Suhi. Njegov izraz na obrazu ni sporočal nič prijetnega in izvedela sem, da nima več svojega mobilnega telefona. Vzel je svoj fotoaparatus in se odpravil proč. Po vsem tem mogoče ne bi bilo slabo, da bi se mu pridružila. Andreu sem povedala, da Marko nima več telefona in mu pokazala, kako in kaj je bilo, kje se je polnil in kje so ostali polnilec, slušalke in ovitek. Očitno je bilo, da se ni izgubil. Kot v prvem razredu so morali dopoldan vsi odpreti svoje nahrbtnike in jih še enkrat pregledati, če ga je kdo slučajno vzel po naključju?! ☺ *Itak da ga ni bilo ...*

Joj, koliko svetov je na tem svetu. Ko bi imela vsaj toliko pameti, da bi znala videti razlike med enimi in drugimi. Včasih zmolim tudi za ta namen. Pa ne le zase, tudi za tiste, ki so meni pomembni in blizu. Čisto preprosto, še eno za zdravo pamet ...

Veseli ob igračah na dvorišču prostovoljske hiše v Chazo Juanu

Priznam, da sem si 10 dni življenja v Chazo Juanu predstavljal malo drugače. A potem gotovo ne bi bilo tako, kot je ...

Moti me:

- kup Italijanov v hiši (poleg Andrea so prišli še Luca, Erica in Tommaso ter starejši par iz Padove, Dino in Elizabeta; uradni jezik: italijanski; ☺ delovna akcija: spremeniti prijetno džungelsko hiško v nekakšen evropski dom - katastrofa);
- nadležni insekti, ki so mene in Majo, malo pa tudi Evo in Paja, zelo lepo in obilno popikali po rokah, nogah in še kje (njihov problem je, da mesta pikov kar ne izginejo, temveč postanejo malce otekli z lepo krvavo pikico na sredini; naš pa ta, da srbi ko hudič, zato so noči namenjene predvsem praskanju na vse možne načine - za kurativo smo uporabili že vse: žganje, domača mazila, blažilni sprej po pikih, balzam po britju, limonin sok ...);
- ker nimam mobilca in zato nimam pojma, koliko je ura (zjutraj ne vem, kdaj vstanem, zvečer ne vem, kdaj grem spat); ne nazadnje to niti ni tako slabo, samo navaditi se je težko.

Staja za živali globoko v subtropskem gozdu

Všeč mi je, da:

- grem po parih dnevih preznojen in umazan od peta do glave kar oblečen pod tuš, tam najprej na sebi operem majico in hlače, spodnje hlače, nato pa še sebe; 😊
- dopoldne sije sonce, popoldne pa dežuje (in to vsak popoldne bolj), kar pa ne moti otrok, ki prihajajo na oratorij oz. pomagat hišo spreminjat v evropsko skropucalo ...
- pomaranče rastejo okoli hiše kar tako ... sklatiš jih z dreves in poješ oz. pocizaš sok;
- so tukajšnji prebivalci v primerjavi s salinaškimi precej bolj odprti; z vsakim se pozdravimo, celo kakšno rečemo, čeprav se vidimo prvič, zadnjič in nikoli več;
- spoznavam, od kod so jemali ideje za film *Avatar*: rastline, da te kap; živali (predvsem žuželke), da te kap - tudi tukaj imajo po štiri krila, ki rotirajo, ko vzletijo. 😊

Pa še kaj se bi našlo za oboje naštevanj ...

Spodnji slap pod zaraščenimi vršaci, dve uri hoda iz Chazo Juana

Mnogi su me pitali što ideš u Ekvador, što očekuješ da ćeš dobit, ostani ovđe, ljeto će bit lijepo, imaš more na 50tak km, na Cijevnu se može poć i pješke što bi se reklo. Odgovarao sam im što ne, ili idem da pomognem, da vidim bijeloga svijeta. Posle nekog vremena sam i sam počeo da se pitam, da posumnjam u tu odluku, ali uzbuđenost me je uvijek ohrabrila, i jedva sam čekao da stignem.

Prvih par dana su bila teška, dok se nismo navikli na nadmorsku visinu, naglu promjenu temperature, hladnih noci, dugih vožnji, hladnih sunčanih dana. Trebalo se naviknut i kad god bi zašli napolje u sred ljeta da poneseo jaknu, kapu, šal ali i kremu za sunčanje zbog visoke nadmorske visine, od 3.500 do 4.200. Dosta toga me je iznenadilo, vidio sam mmnogo toga za taj mjesec dana, mnogo krajeva, čudnih ptica, beskonačan broj vrsta leptira, prelijepih malih buba koje su zapravo bile poput komaraca, zbog kojih smo se čitave sedmice češali kao ljudi, buđenja s tarantulom u krevet, vulkana na skoro po svaki ćošak, po 2 ili 3 zemljotresa dnevno u glavnom gradu, pro-voda po 4 ili 5 sati u saobraćajnim gužvama ...

Ali isto i neopisive pejzaže, iza svakog brda se krio neki novi i svaki je bio ljepši od prethodnog, vodopada, fabrike sira, različite vrste prelijepih lama, vodopadi u džunglama, plantaže banana i šećernih trski, drveće pomorandži, slatkog limuna i osmjeh dece. Ali ono što ću najviše pamtit su njihove ruke, kad im daš ruku i osjetih tvrdu kožu dlana sedmogodišnjaka/inje od rada, koja je više ličila na ruku nekog zidara ili nekog zatvorenika na nekom kamenolomu nego na ruku nekog đeteta. Kad im roditelji kažu nešto odma su ih slušali bez sumnje bez odgovora bez obzira na visinu datog zadatka. Takođe njihova zagrljaj nije kao kod nas. Kad te neko od te dece zavoli i zagrlji neće te puštit tako lako, o ne, bez obzira što znaju da moraš da ideš. Samo ćuješ: »No vamos a dejar, no vamos a dejar (Ne puštamo)!«

I pošto sam bio jedan od visoćijih vazda su mi se penjali na glavu, bukvalno. Kao neki majmuni, kakvu su samo tehniku imali, majko mila. Obavili bi se njihovim malim nogama oko moje noge kao neki piton a rukama bi se uhvatili za ruke, ramena ili za vrat i onda kad se dobro uhvate odgurnu se

nogama i tako dok se ne popnu i jedenu mi na ramena i drže me za glavu bez imalo moje pomoći. Kakvi su majstori za alpinizam, i to 5, 6 godina starosti. Roditelji rade po čitav dan a uveče kad dođu kući su umorni, nemaju previše vremena da kontrolišu svoju decu što rade, da neče pasti, da se ne povrijede. Ta mala деца su se penjala na stabla pomarandži đe se ja ni dan danas ne bi usudio, i to tako opusteno, a brzo. I zato su mnogo žilaviji i otporniji nego naša деца.

Mogao si stupit s njima u kontakt bez izgovorene riječi, samo savijaš prst preko prsta obje ruke i »pleo« i neko bi uvijek prišao i pokazao, da to može spretnije da odradi, ili bi htio da nauči. Svaka stvar, svaka mini igra ih je brzo zainteresovala. A najviše su voljeli da ih vrtiš. Ono kad si ti kao one vrteške u ringešpil, oh to ih je zabavljalo. Htjeli bi se vrcet do smrti i ne bi im bilo dovoljno. Vazda bih napravio neki red kao u ove naše skromne vrteske kad dodje neki ringešpil u grad, ali bez kontrole visine i plaćanja žetona, i vrćeo ih dok ne bi mogao više od bola u glavi od vrcenja. I sledećih dana su imali pravo samo jednom pravo na krug jer se taj red povećao naglo iz dana u dan, i kad su jednom uhvatili krug i kažeš im, da je to to za danas, teško bi im pala ali bi poslušali. Bili su spremni da odigraju koju god igru im predložiš, pa čak i oni su predlagali igre, a ako je ne bi odigrali ne bi se ljutili. Što god si im predložio oni bi bili tu, pa čak kupanje u hladnoj rijeci, branje pomoranži, dugih šetnji prirodom, pranje veša, rada u kući, kuhinji.

Lako ih je bilo nasmijati. Malo je bilo potrebno za sreću, kad god su nešto imali za pojest, ponudili bi te, bez obzira koliko je ostalo u kesi. Kad bi ih pitao: »Što ćemo sjutra činjet«, uvijek su bili puno predloga i zaista nije bilo važno, koliko daleko ili hladno ili teško je to, oni su bili spremni za pohode dok god si ti bio spreman da ideš s njima. To je ono na što sam naišao i na Mozambik, bez obzira što nije bilo interneta, pametnih telefona ... Uvijek se našla neka tema za razgovor, nikad mi nije bilo dosadno kao što zna bit. Jednom riječju znali su cijenit ono najvažnije, i svi su htjeli to samo za sebe, a to je ta posvećena pažnja.

Meni se je tu dogajalo. Včasih sem sicer malo nergala, ker so mi eni pač malo pili živce, ampak še to bolj sama pri sebi, ker mi tu paše načelo *Brigaj se zase*. ☺

Prvih nekaj dni smo živeli v pravi džungli izven civilizacije (nato so prišli Italijani in se je vse skupaj malo obrnilo). Vas premore nekaj hiš, na pol podrtor cerkev, ki je od znotraj lepo urejena, trgovino, šolo in glavni trg. Tu ni signala, ni interneta in poleti, v času deževne dobe, tudi prevoz ni mogoč. Dopoldan smo z Evo in Pajom, pa tudi Suhi je šel kdaj z nami, ko ni imel drugega dela, delovali v šoli. Največ smo vodili plesne vaje. Po šoli smo se šli kopat v reko, sledilo je kosilo, popoldan pa so ti isti otroci iz šole prišli k nam pred hišo, kjer smo zanje pripravili delavnice ali pa se z njimi preprosto družili. Ob večerih je bilo v naši hiši več večč, ščurkov in kukarač kot nas samih, a so s prihodom italijanske družine tudi ti kar nekam izginili. Sem kar ponosna nase, da ne vreščim ob vsaki mušici (več ☺).

Ljudje so krasni! Prijazni. Po vsej verjetnosti se vidimo prvič in zadnjič, pa te vseeno pozdravijo in ogovorijo, kot da si njihov prijatelj najmanj pol njihovega življenja. Flora in favna v takih razsežnostih, da si navaden smrtnik tega ne zna predstavljati. Ko smo se sprehajali skozi vas, mi ni bilo jasno, koliko oblek imajo ti ljudje, ker so vedno znova in znova *ta frišne* visele zunaj na *štriku*. Ravno obratno: nimajo omar, da bi jih pospravili, zato imajo samo to, kar je viselo zunaj in ko sebe in obleko okopajo v reki, oblečejo ta suho, oprano pa obesijo na *štrik*. Preprosto. ☺

Še dve stvari: kuharski tečaj in ženitne ponudbe. Včeraj smo šli v *comunidad La Palma*, kjer smo imeli *aula de cosinar*, po slovensko kuharski tečaj. Če bi me mati videla, da sem druge učila kuhat ...? ☺ V bistvu je bilo odlično. Vožnja na zadnjem delu kasona je tudi ena izmed stvari, ki je ne pozabiš kar tako. Ob treh popoldan naj bi začeli s peko palačink, a ker je sredi vasi potekala ženska nogometna tekma, se vse skupaj malo zavleklo.

Da bi isto dogajanje prenesel v evropsko sredino, bi ljudi odpuščali kot za stavo. Ni ne *hasap standarda*, ne urnika, ne reda, ne pripravljenega prostora, kaj šele sestavin. Pa tudi kuhala sem približno z umazanimi rokami, ker pač ...

Ko smo že skoraj zaželi z mešanjem sestavin, smo ugotovili, da nam manjka mleko. V celi vasi ne premorejo litra mleka. Kaj sedaj? Ena gospa se je spomnila, da ga ima nekaj doma. In je šla. Ko se čez 5 minut vrne, je imela v svoji kanglici 2 decilitra mleka, na tečaju pa je bilo okoli 20 žensk, ki bi vse rade pekle palačinke. Pa je ena rekla: »Nič, grem pomolsti kravo!« Pa je šla. In smo jo čakali. Da ne omenim dela, ko je treba mleko še zavreti itd, itd.

Na koncu so bile palačinke odlične. Ker ni bilo ne marmelade ne čokolade in ničesar za nadev, smo preprosto uporabili to, kar imajo. Sladkor in limono. Ko so si oblizovali prste, smo poslušali *que rico, que rico* ... Bravo za nas.

Danes po moje vse ženske v La Palmi pečejo palačinke, saj so bili še bolj kot one nad njimi navdušeni otroci. Če bi bili en mesec v Chazu Juanu in šli recimo trikrat na teden takole v različne *comunidade*, pa če bi delali v šoli dopoldan, potem pa še kaj, to bi bila ena taka *fajna* prostovoljska zadeva, ampak se vsi se učimo ...

Ne vem ali je kriva barva oči ali pa to da sem iz Evrope ali kaj ... Pojma nimam. Ampak se čez čas človek navadi tudi na to. So me prišli obiskovat kar na dom v Chazo Juan. Eni z motorjem, drugi z *ranchero*. Je rekel Suhi: »Ne čudi se, če bo jutri kdo prišel na konju ali muli.« ☺

Prišlo je slovo. Tega res ne maram. Sploh pa ne z otroki, ki ves čas sprašujejo, kdaj se bom vrnila. Pa ne vem, kaj naj odgovorim. Kadar se nečesa res zelo zelo veselim, obstaja možnost, da sem po tem razočarana, saj morda pričakujem preveč. Kakšen teden pred odhodom v Ekvador - enako je bilo lansko in predlansko leto za Mozambik - mi je bilo nekako ravno za vse stvari okoli mene. *Itak* sem vedno že pred odhodom tam, potem en teden samo še čakam, daj se prestavim. Stara mama mi je že večkrat rekla: »Maja, tole ni dobro, da si že sedaj v sedmih nebesih.« Chazo Juan je bil kratek, ampak sladek.

Morda na celotno zadevo gledam narobe. Mislim na italijansko *zadevo*. Biti prostovoljec, misijonski prostovoljec pomeni, da sprejmeš ljudi in okolico okoli sebe oz. tam, kjer deluješ. Če so tukaj v večini Italijani, pač so. Tukaj pač nisem na dopustu. Ni težko darovati svojih stvari in denarja, če ga imaš v izobilju. Drugo je darovati svoj čas. Tega imamo vsi enako: 365 dni na leto. Kako in v kakšen namen ga bomo porabili, pa je naša stvar ...

OTROŠKE PESMI

Po prostem zapisu uredila Urška Vidmar

Un corazón tan grande

<https://www.youtube.com/watch?v=wHgii9PuSI>

Un corazón tan grande
como las arenas del mar
aunque han pasado los años
no han dejado de amar.

Sol solecito

<https://www.youtube.com/watch?v=EWC-bq39YG4>

Sol solecito, caliéntame un poquito
por hoy por mañana por toda la semana.

Luna lunera, cascabelera
cinco pollitos y una ternera.

Caracol, caracol a la una sale el sol.
Sale Pinocho tocando el tambor
con una cuchara y un tenedor.

El sol tiene frío

<https://www.youtube.com/watch?v=ZGQI5D6n2YE>

El sol tiene frío, no quiere salir.
Metido entre nubes se ha puesto a dormir.

Los días de la semana

<https://www.youtube.com/watch?v=v7mm8MC1MgY>

Lunes, martes, miércoles,
jueves, viernes, sábado, domingo.

Tengo, tengo, tengo

<https://www.youtube.com/watch?v=7gZbR5vwUw>

Tengo, tengo, tengo.
Tú no tienes nada.
Tengo tres ovejas
en una cabaña.

Una me da leche,
otra me da lana,
y otra me mantiene
toda la semana.

Caballito blanco
llévame de aquí.
Llévame hasta el pueblo
donde yo nací.

Amiga maja espero que nunca no nos olvide usted es una muy buena amiga y espero volver haber alguna vez amiga todos esos dias que usted estaba con nosotros jugando en la granja esos dias fueron los dias mas feliz de mi vida les agradezco por brindar su amistad nosotros nos centiamos muy feliz con Eva, Maja, Pablo, Marco y tambien les deseo un feliz viaje, y que Dios los proteja y les cuide y les proteja amiga Maja nunca etenido una amiga muy especial y muy hamable cuidece mucho amiga Maja y tambien Eva y Pablo

Para = Maja
De = Marcia

LES QUIERO
MUCHOS
AMIGITOS

MAJA
EVA
PABLO

"Poslovlino" pismo, ki ga je Maji napisala Marcia iz Chazo Juana

Ob povratku iz Chazo Juana smo se ustavili v stolnici v Guarandi, kjer je imel tukajšnji diakon Guillermo mašniško posvečenje. Čeprav smo se v stolnici mudili le do začetka slovesnosti, pa je bilo čisto drugače kot pri nas. Po moje je bilo kakih 70 ljudi v prvih klopeh sicer velike stolnice, piskajoča kitara in ozvočenje nekje v oblakih ...

Ko je zvečer v Salinas prišel Andrein oče, da nas bi naslednji dan odpeljal v Quito, je z njim prišla tudi novica, da ne gremo nikamor, ker so v Quito zaradi bolezni salezijanca, ki vodi delo z otroki z ulice, preprosto zaprli ustanovo in otroke poslali na počitnice. In smo izviseli. In še malo visimo ...

Naslednji dan je Guillermo imel neke vrste novo mašo v Salinasu. Čisto misijonsko: dva bela trakova v cerkvi, nekaj šopkov več, drugače pa tako kot tukajšnja navadna nedeljska maša. Z dolgo pridigo in še daljšimi govori ob koncu. Zunaj na trgu pa vse pripravljeno na zaključek ne vem kakšne kolesarske dirke. Potem si lahko predstavljate naval ljudi iz cerkve na cesto, po kateri bodo zdaj zdaj pridrveli kolesarji na cilj in kričanje organizatorjev, naj se takoj umaknejo, da ne bo prišlo do nesreče! Organizacija na višku. *Only in Salinas ...*

Tako smo ostali v ledeno mrzlem Salinasu, kjer še poteka počitniški program in se lahko vsaj nekam damo. Naši prostovoljci so tako rekoč hiperaktivni, saj še kar vodijo delavnice in popoldanske igre (drugih animatorjev, ki vodijo celoten program, tako ni nikjer), molzejo krave, gledajo luno, kuhajo, perejo, pospravljajo, sprejemajo goste, se zabavajo, zmrzujejo in se ogrevajo ...

Sam sem se odločil za postni teden. Dolg spanec in še daljše poležavanje, nato pa dolg sprehod po tukajšnjih hribih in odkrivanje novih *comunidades*. Tole višino se spleča izkoristiti, ker dvomim, da se bom še kdaj planinaril po tako visokih hribih. Priznam, malo se mi zdi neumno ždenje v teh hribih brez kakršnega koli programa in načrta, tukajšnji italijanski prostovoljci pa so tako svet zase, s katerimi se ne da kaj pametnega dogovoriti. A ker ni prvič, bom teh nekaj dni že zdržal, malo tudi na račun ostale ekipe. ☺ Ja, zanimivo bo potegniti črto pod letošnje prostovoljstvo. Gotovo ne brez posledic ...

Ne vem, če je bila luna tudi doma te dni tako gromozansko svetla, tu je bila. Našo četico sem vprašala, če hoče kdo z menoj na nočni sprehod do *ta domačih kaskat*, saj sem jih sedaj končno odkrila, pa še zares lepo je tam. Ker je imel Suhi dan brez izhoda iz hiše in ker je Pajo Črnogorec (kar pove vse), se me je usmilila Eva in odšla z mano. Ob 10-ih zvečer sva dve mladi Evropejki sami *šetal*i nekje po južnoameriških Kordiljerah. Na sredi poti do slapov je bila najina domišljija že tako na vrhuncu, da sva ob drevesnih silhuetah in sencah videle od krokodilov in pošasti iz najhujših otroških mor do nasproti prihajajočih ljudi, ki jih v resnici ni bilo. To je bil tudi razlog, da slapov tisto noč nisva videli. Mogoče kdaj drugič ob dnevni svetlobi. ☺

Popoldan sem se z enim od tukajšnjih domačinov dogovorila, da se naslednje jutro z njim odpravim v hribe, kjer molzejo krave. Seveda sem tudi tokrat povabila našo četico, vendar ni bilo kandidatov. In sva šla. Ob 6-ih zjutraj, ko sonce še ni vzšlo. Tišino, ki jo je spremljajo moje sopihanje, je po dobrih 20 minutah hoje končno prekinilo kravje mukanje. Tik pod vrhom hriba, med nekaj smrekami stoji skrita majhna lesena *kučica*, pokrita s slamo, zunaj je *štrik*, kjer visijo obleke in nekaj razmetanih stvari. Jairona (domačina) sem vprašala, če tu kdo živi in rekel mi je, da ja. Do hiše seveda ni poti. Je le majhna shojena potka. Nekaj metrov više se je odprla planina in pašnik, kjer je bilo približno 10 krav in ravno toliko teličkov. Ko sem prišla, je bilo večino dela že opravljenega. Ostalo so le še tri krave.

Pri eni je bil mladenič, pri drugi mladenka, ki je imela na hrbtu navezано svojo dveletno hčerkico Vilmo, ena krava pa je še čakala na svojo dolžnost. Mladenič je imel 20 let, mladenka 19 in Vilma je bila njun prvi otrok. V tisti *kučici* spodaj je spala njuna druga osem mesečna hčerkica. Jairon mi je dejal, da so jim pred dobrima dvema letoma ponudili del njihove domače hiše, kjer bi lahko živeli, da ne bi bili tako odmaknjeni od sveta. Pa ni šlo, ker jim je vseč ravno to: odmaknjenost. Mladenci sem kasneje pomagala pri molži. Mislila sem, da smo končali, ko sta kar na enkrat mladenič in mladenka začela vpiti. Pomolsti je bilo potrebno še eno kravo. Čisto črne barve, temperamentno. A je nikakor nismo mogli ukrotiti. Mladenič je iz vrvi naredil laso in kar nekajkrat je moral poskusiti, preden jo je dokončno

ujel. Repa ni pustila privezati, zato ga je držal Jairon in še njega bi kmalu brcnila. Da bi se ji kako približali od strani in jo pomolzli, ni šlo. Pri tem nam je dosti pripomogel njen teliček, ki jo je na začetku pripravil do tega, da je mladenič kasneje, sicer z veliko težavo, pristopil do nje. Nato sem pomila posodi. Mladenka in njena hči sta se odpravili v dolino in se čez dobrih pet minut vrnili z mulo. Mladenič je pripravil dve veliki *kangli*, kamor smo prelili mleko in ju privezal na mulo.

Ker sem imela na svoji jakni navezan cofek iz volne še od pred prejšnjega tedna, ko smo jih izdelovali v Apahui, sem ga podarila mladenki za njeno hčerko Vilmo. Ta ga od mene ni hotela sprejeti, saj je bila bolj plašna, a ves čas nasmejana. Od mladenke in Vilme smo se poslovili. Jaz, Jairon, mula in mladenič smo se odpravili v dolino v *caseiro*, kjer se prideluje sir. Sredi poti smo se zopet ustavili. Mula namreč ni imela dobro privezanih *kangel*, oz. je bilo v eni več mleka kot v drugi, zato smo vse razvezali, prelili nekaj mleka, da jo ne bi prevagalo, ponovili postopek privezovanja in se opravili naprej. Ob prihodu domov me je že čakal zajtrk, ki sta ga pripravila Eva in Pajo. Blagor meni. Mladenka pa je morala najverjetneje vse to še pripraviti. Poskrbeti za oba otroka in še za mladeniča, ko se je kasneje vrnil.

Če primerjam mladeniča in mladenko tistega jutra ter njune življenjske navade, na drugi strani pa mlade iz noči v Chazo Juanu in še kakšne druge ...?! Nimam besed.

Po vseh zapletih smo se iz Salinasa končno poslovili. Zgledalo je že, da sploh ne bomo šli na pot v dogovorjenem času, saj je Italijanka Elena prišla na dan z zgodbo, da naj bi odpotovali šele v petek zvečer in ne zjutraj, kot smo se dogovorili z Andreinim očetom Joséjem.

A v četrtek zvečer je najprej prišla električna, ki je cel popoldne ni bilo zaradi nenavadno močnega vetra, nato je prišel Andrein oče (česar sem bil po tednu dni najbolj vesel), končno pa tudi naši prostovoljci, ki so bili na zadnji večerji z eno skupino italijanskih »zajedalcev« ali kakorkoli se že imenujejo.

V petek, na praznik Marijinega vnebovzvetja, ki pa ga tukaj očitno ne praznujejo tako slovesno kot pri nas, oz. tega ni bilo čutiti, smo se tudi fizično odpravili iz Salinasa. Pot do Quita je bila slikovita v vseh ozirih. Najprej smo se ustavili na križišču salinaške in glavne ceste, ki pelje iz Quita v Guarando. Skupina ljudi, tudi iz Salinasa, je pod taktirko militantne sestre vzklikajoč in pojoč pričakovala – nikogar drugega kot novega škofa, ki je prihajal v Guarando. Star je 42 (!) let in je deloval kot župnik na več župnijah, profesor vseh mogočih predmetov, član odborov in komisij, da jih ni moč naštetih. Kako uro smo torej počivali v avtu, nakar se pripelje kolona vozil z Marijinim kipom na čelu (no, na prvem kamionu) in z rdeče ozaljšanim novopečenim škofom. Z druge strani, po cesti iz Guarande, je prihitala že omenjena godba in okra-

vatani možje, ki so prav tako prišli sprejet novega škofa. Vse se je dogajalo kar na križišču, zato se je ustavil skoraj ves promet, trobljenja je bilo tudi nekaj, a ker je vse dogajanje spremljal lokalni radio, so potniki večinoma poslušali kar po radiu in seveda pasli firbce, kaj se dogaja. Pravzaprav je bilo vse sila zabavno in preprosto. Karavataji in kolarniki so nametali nekaj vljudnih govorov, tudi novi škof Yanez (ali naš Janez) je nagovoril množico, preprosti ljudje iz teh hribov pa so ploskali in mahali v pozdrav. Še najbolj se mi je zasmilila godba, ki ni imela kdaj igrati, saj očitno ni bilo programa in je kratko malo izvisela, se spravila nazaj na avtobus in v še večji koloni pospremila škofa v stolnico v Guarando. Upam, da so imeli tam več sreče in priložnosti za igranje. Vsekakor zanimiv in zelo ljudski sprejem novega škofa s poskusi formaliziranja, ki pa ni uspel. ☺

Gospod José nas je nato peljal okoli najvišjega ekvadorskega vulkana Chimborazo in preko stare ekvadorske prestolnice Riobamba. V Ambatu smo se ustavili na kosilu, kjer smo se po tednih večinoma italijanske *pašte* končno mastili s pečenimi kurami, zajci in (menda) morskimi prašički. Brez komentarja ...

Ko smo prispeli v Quito, smo zaman čakali novega inšpektorja, da se poslovimo, zato smo se odpravili k Andrei. Nikjer ni čutiti, da je bil kakšen potres, saj življenje teče popolnoma normalno dalje, tudi materialne škode pravzaprav ni. Andrea je pripovedovala, da je bilo še najhujše zaradi prometnega kolapsa, saj se je vse zabilo in se nekaj ur praktično ni dalo nikamor.

Tukaj nam v teh dveh dneh, preden se vrnemo na staro celino, očitno ne bo hudega. Očitno nas je Andreina družina vzela pod svoje okrilje. In kje smo? Družina Andreinega očeta Joséja je kar premožna in v svojem poslu uspešna. Čeprav živijo na severu v mestu Cayambe, pa imajo stanovanje tudi v Quitu, kjer so lahko stanovale njegove tri hčere Gabriela, Andrea in Alesandra, ki so oz. še vedno študirajo na univerzi. José je tudi zelo dejaven salezijanec sotrudnik, vsa družina pa je misijonsko zelo dejavna in pomaga raznim družinam in projektom v Salinasu.

Zvečer smo v stanovanju v Quitu spoznali mlajšo Alesandro, nato pa je prišla še Gabriela s svojo družino, možem Paulom in sinovoma Martinom in Gabrielom. Po večerji in krajšem klepetu ter igranju s kockami smo se počutili, kot da se poznamo že od nekdanj.

Pravi balzam po obdobju italijanske »okupacije« v Salinasu ...

Začetek praznovanj ob dvestoti obletnici rojstva našega don Boska je tukaj v Ekvadorju potekal malo drugače kot na Rakovniku v Sloveniji, vsaj kolikor sem lahko sledil posnetku z Radia Ognjišče.

Dan se je začel kar pestro: preden smo se zgodaj dopoldne odpravljali pozdravit nekega salezijanca, sta Maja in Eva še pomivali posodo, s Pajom in Andreinim fantom Marlonom pa smo klepetali. Tedaj se je zatreslo: potres. Fantje smo še kar sedeli in malo kimali, dekleti sta se začeli čuditi in skoraj vreščati ... Kmalu za tem se je vrnila tudi Andrea, ki je šla kupovat darilo za onega salezijanca. Seveda smo najprej pokomentirali potres ... Kasneje so po radiu sporočili, da je bila moč potresa 4.9, kar je bilo malo manj od prvega v torek. A kaj več kot zaprta cesta do letališča in samo letališče se v Quitu ni dogajalo, razen ...

Nato smo se odpravili na pot. Z dvema avtomobiloma: v prvem so bile *las comadres* (klepetulje, neuraden prevod) Maja, Eva, šoferka Andrea in njena kolegica, profesorica na katoliški univerzi, v drugem pa smo bili *los compadres* (modreci, neuraden prevod) šofer Marlon, Pajo in moja malenkost. Najprej smo se podali na praznovanje onega salezijanca. Na poti smo zvedeli, da pravzaprav praznuje njegova enoletna nečakinja in ne on. ☺ Po kratkem postanku med zbrano žlahto in družčino smo morali pokomentirati ogromno torto, ki je obsegala skoraj pol mize, nato pa se po slikanju odpravili dalje proti severu države v Andrein rojstni kraj Cayambe in rokodelsko mesto Otavalo.

A pot, ki naj bi trajala vsega eno uro, je zaradi že omenjene zapore ceste, del na drugi cesti in dvomilijonskega prometa trajala celih pet ur! Če kje, sem tukaj opazoval potrpežljivost vseh mogočih vozil, ki so se dobesedno po polžje premikala in drenjala v eno smer ... Na poti so poročali o novem potresnem sunku, tokrat »le« z močjo 3.2 ...

V Cayambe, mesto sonca, smo prispeli na »zamujeno« kosilo, nato pa odbrzeli naprej v Otavalo, da smo ujeli vsaj zaključek bogate tržnice s predvsem domačimi izdelki iz volne, našlo pa se je še marsikaj drugega ... Z nočjo smo se vrnili v Cayambe na obisk še ene družine. Prijetno nas je pre-

senetila skupina salezijancev sodelavcev z obilno pogostitvijo, don Bosku pa smo nazdravili tudi s kupico pravega *cabernet sauvigniona*.

V Cayambe poteka kar osem tedenski festival folklornega plesa in petja vseh vrst, ki izhaja iz starodavnega praznovanja poletnega solsticija. Pozno zvečer smo ga vsaj malo okusili.

A v spominu mi bo ostalo predvsem domačevanje z družino Filipa, ki sodeluje pri salezijanski mladinski pastorali in nam je tudi podrobno predstavil vso salezijansko delo v Cayambe, kjer je sicer majhna salezijanska skupnost s štirimi (!) salezijanci, a z več kot 300 sodelavci vodijo več kot 10 ustanov in projektov, med njimi univerzo, dve šoli, dve župniji, oratorij, misijonsko prostovoljstvo in še kaj.

Vitražni okraski ulične razsvetljave v rokodelskem mestu Otavalo

SALEZIJANCI V EKVADORJU

Med predsedovanjem Joséja Placida Caamaña (predsednik 1883-1888) je ekvadorska oblast spoznala veliko delo salezijancev v Argentini in izvedla vse potrebne postopke, da bi prišli tudi v Ekvador.

Osem salezijanskih misijonarjev na čelu z ravnateljem Luisom Calcagno je 12. januarja 1888 prispelo v največje pristaniško mesto Guayaquil. V Quito so prispeli 28. januarja. Don Bosko je zvedel o njihovem prihodu, jim še poslal svoj blagoslov in umrl 31. januarja istega leta.

V Quito jih je vlada vključila v katoliški protektorat in tako se je salezijansko delo v državi lahko začelo. Že 18. februarja 1888 so začeli s prazničnim oratorijem, 15. aprila pa odprli prve rokodelske delavnice, ki so jim sledile obrtne šole. Leta 1889 se je začelo Združenje sotrudnikov salezijancev, ki so podpirali in vzdrževali celotno salezijansko delo.

Leta 1891 se je salezijansko delo razširilo iz Quita v Riobambo, leta 1893 v Cuenca, nato še v Gualaquizo, v amazonski pragozd. Sveti sedež je 8. februarja 1893 ustanovil apostolska vikariata Méndez in Gualaquiza, ki ju je papež Leon XIII. zaupal salezijancem.

30. avgusta 1896 so salezijanci ustanovili inštitut Don Bosco, ki je tako postal prva priznana salezijanska ustanova Ekvadorju. Kasneje so bili ustanovljeni zavodi še v drugih mestih: 1902 v Guayaquilu, v Manabiju 1927, v Indanzi 1914, v Méndezu 1915, leta 1924 v Macasu, v Limonu 1931 in v Sucúi 1936. Leta 1893 je bila v Ekvadorju ustanovljena salezijanska vizitatorija, prvi predstojnik pa je postal Luis Calcagno.

Od leta 1888 se je vzgojno-izobraževalno delo razširilo po celotnem Ekvadorju in zaobjelo različne družbene skupine z namenom odgovoriti na potrebe mladih, predvsem najrevnejših, da bi jih s pomočjo kakovostne vzgoje, ki temelji na preventivnem sistemu in se zgleduje po evangeljskih vrednotah, oblikovali v »dobre kristjane in poštene državljane«.

Danes v Ekvadorju deluje 173 salezijancev v 26 skupnostih na obali, v andskem višavju in v amazonskem predelu.

Salezijanski misijonar Antonio Polo med pridigo

Ne morem da ne bi pokomentirala Suhijevega prejšnjega zapisa o praznovanju don Boskovega rojstnega dne. Saj ni nič takega, ampak tisti modreci so bili modri predvsem zato, ker so se vozili v modrem avtu, klepetulje pa smo med pogovorom izvedele tudi kaj pametnega in koristnega, ne samo trače.

Že prvi teden, ko smo dva dneva preživeli z Andreo v Quitu, smo bili deležni kakšne sočne zgodbi iz življenja tukajšnjih domačinov, včeraj pa je bila res kaplja čez rob. Kot že omenjeno, smo se klepetulje vozile posebej in pred našimi modreci. *San Roque* je predel mesta, ki slovi po nevarnosti. Nahaja se takoj za predorom *San Diego*, ki pa je v bistvu zgrajen tako, da se v njem pelješ v dolino. In zaradi vseh popotresnih sunkov in nenormalnih voznikov ni nič čudnega, da na kakšnem delu ceste preprosto stojiš zaradi gneče. Andrea je v predoru celo dejala: »Samo da ne bomo stali v San Roqueju.« Pa smo. Avtomobilu pred nami se je zgodil rop. K srebrnemu vozilu, ki ga je vozila ženska, sta pristopila dva fanta. Po mojem mnenju še nista dopolnila 20 let. Izgledalo je, da bosta v avto vstopila, saj je eden odprl zadnja, drugi pa sprednja sovoznikova vrata. In tedaj, v sekundi: telefon in denarnica. Fanta sta stekla čez cesto, tam sta bila druga dva, ki sta podala *ravbarko*, da so lahko preplezali ograjo in stekli *bogvekam*. Po tem smo gosposkično

Problemi so povsod ...

prehiteli. Andrea je odprla okno in vprašala: »Robar?« Kimanje je pomenilo pritrdilen odgovor. Kot v filmu! Deset metrov pred nami je celo stal policist, vendar je imel zaradi usmerjanja prometa preveč dela, da bi vsaj pogledal za tatovi. Po tem pa je začela Andrea pripovedovati ostale zgodbe iz predela San Rocque.

Nekega dne sta se z Marlonom, njenim fantom, ravno tako ustavila (zaradi gneče) v predelu tik za predorom. V tem predelu mesta je tudi moški zapor in kot po naključju se je tistega dne zgodil pobeg iz zapora. 35 moškimi je hkrati uspelo pobegniti. Vsi so bili zamaskirani z maskami iz *horror films*. Ona dva sta jo k sreči odnesla brez posledic. Razbijali so avtomobile in kradli. Kasneje so vseh 35 našli, ker so naredili pravo tiralico in se povezali z njihovimi družinami in sorodniki. Andrea je rekla, da je najhuje, če ropar v San Rocqueju pristopi do avtomobila in razbije šipo. To se je zgodilo z njenim prijateljem, ki so ga kasneje zvezanega v vreči in še vedno živega našli v laično poimenovani reki *river of the devol*. Kasneje je še dodala: »Saj ne da vas strašim, ampak tako je.« Menda so nekoč na obali Ekvadorja, kjer je *violencia* način življenja, nekemu gospodu z mačeto odsekali roko, ker je nosil lepo uro in roko molil skozi odprto avtomobilsko okno.

Hmm ... pa če bi samo o tem razmišljala, ne bi nikoli nikamor šla. Saj tudi pri nas ni z rožicami poslano.

Mala čistilca čevljev v središču Quita si želita zaslužka

Že Suhi je v enem izmed svojih začetnih zapisov dejal, da če ga bo kdo izmed nas prostovoljcev izdal, da govori italijansko, bo moral kar sam domov. Pojma nimam, kdo ga je izdal, a Suhi se je zapisanega kar držal.

V bistvu ni bil nič kriv, da smo domov potovali ločeno. Na letališču v Quito je bil čas za *check in*. Suhiju je uspelo, pri nas pa so se začele težave. Naše karte v sistemu ni bilo moč najti. Tečemo mi k naslednjemu pultu, da bi pri kolumbijski Avianci povprašali, kaj je narobe. Tam so nekaj brskali, težave pa so ostale enake. Enega izmed *kravatarjev*, ki smo ga srečali na letališču in ki se nam je zdel primeren, da bi nam mogoče znal pomagati, zopet vprašamo, kako in kaj. Ta nas je odpeljal v svojo pisarnico. Ker nihče od nas ne govori tekoče špansko in ker oni ne znajo tekoče angleško, je bil majhen problemček tudi jezikovno sporazumevanje. Gospod *kravatar* je preprosto nekam poklical, kjer so znali angleško. Razlagali smo, v čem je težava in kaj v bistvu potrebujemo, da pridemo do doma. Naš let je potekal iz Ekvadorja v Kolumbijo, od tam v Španijo in nato v Italijo. V Benetkah naj bi nas pričakal Vinko in nas odpeljal domov.

Ne vem, kje in kdaj se je pri naših kartah zalomilo, vendar leta iz Ekvadorja v Kolumbijo nismo imeli rezerviranega, vse nadaljnje pa. Preden smo vse to razložili po telefonu, je čas kar bežal in bežal. Ura je bila 15 minut do 10.00, ko so se naši pogovori začeli. Ura je bila 10 do desetih, 5 do desetih, 10.00, naše težave pa se niso premaknile niti za milimeter. Marko je imel 10 čez 10.00 vkrcanje na letalo. Ne vem, kdo je bil bolj živčen, mi ali on. Odšel je s težko muko in ko je stopal proti vratom za vkrcanje, smo mu zaklicali: »Suhi, če boš dobil sladkorno, vemo, da smo krivi mi. Da o sivih laseh ne govorimo!«

Marko na poti v Evropo, mi prepuščeni sami sebi v Južni Ameriki. Ker se med sabo že kar dobro poznamo, je odpadla vsaj skrb, ker smo vedeli, da ne bo nihče paničaril in bomo že nekaj *uštimali*. Gospod *kravatar* je bil toliko *fer* in nam povedal, da mogoče ne bi bilo napačno, če se vrnemo nazaj v Quito, kjer naj poiščemo glavno pisarno Iberie, španske letalske družbe, ki je tudi delno urejala naše lete. Doklicali smo Andreo. Če ves čas nekaj ner-

gam glede tega facebooka, ker se kar in kar ne morem navaditi na njegovo uporabo, je tokrat koristil. Takoj smo ji lahko sporočili, da smo ostali sami in prihitela je po nas.

Pajo in Eva nista imela težav, preko družbenih medijev sta bila v stiku z domačimi in na klepetu sta domačim razložila položaj. Ker pa je Vinko ravno tak *amiš* kot sama, sva se menila preko elektronske pošte. Najina komunikacija po navadi vedno vključuje vsaj kakšno foro ali šalo. Ko sem mu sporočila, da nas ne bo in da bo letališču v Benetkah našel samo Suhija, sem mu z velikimi tiskanimi črkami dopisala: »Pa Vinc, to ni fora, če slučajno misliš.« Čez nekaj ur mi je odpisal, če sem resna ali se hecam. Še vedno mi ni verjel. Z Andreo smo se odpravili nazaj v Quito. Na španski Iberii so dejali, da niso nič krivi in naj se obrnemo na kolumbijsko Avianco. Poiskali smo še njen urad. Seveda so tudi oni dejali, da niso nič krivi in da je najverjetneje kriva Iberia. Začaran krog! Skoraj smo že prosjačili gospo, ki je sedela za računalnikom, naj malo bolj pobrska po sistemu in preveri, kako in kaj je z nami. Vtipkala je naše številke letalskih kart in na ekranu se je izpisalo, da sva z Evo na letu za Madrid, Paja pa ni bilo nikjer! Po mojem sem bulila vanjo kot ciganka buli trgovko, ko jo ta obsodi, da je nekaj ukradla in mora zadevo vrniti nazaj. Nič mi ni bilo jasno.

Nastop skupine na Dnevu narave v Salinasu

Našla je še podatek, da je agent s številko [XX] 2. julija spremenil naše lete. Hvala Bogu za to informacijo! Smo vsaj vedeli, kako in kaj naprej. Andrea Chimorazo (Chimborazo je vulkan v bližini Salinasa, ki je tudi največji v Ekvadorju; tako jo smo poimenovali - da je njeno srce veliko kot vulkan), nam je ponudila streho nad glavo in možnost uporabe telefona in interneta. Na agenciji v Ljubljani so prejeli tole elektronsko sporočilo:

Spostovani.

Smo Pavel Koros, Eva Kriznik in Maja Zibert in trenutno se nahajamo v Ekvadorju v Quitu. Ne moremo potovati nazaj v Slovenijo, ker je bil dne 2. julija 2014 spremenjen nas let pri agentu st. [XX]. Letimo z Iberio in Avianco, vendar nam ne more nihce pomagati. Pocakali bomo, da se v Sloveniji agencija odpre in vas direktno poklicemo. Prvi let do Kolumbije smo ze zamudili, prav tako naslednjega do Madrida. Moja stevilka rezervacije je [XX], prav tako Evina [XX], Pavel pa ima [XX].

Upamo na ugodno resitev problema.

Pozdrav, Maja

Zaradi časovnega zamika je naše sporočilo v Slovenijo prišlo sredi noči, ko je bil pri nas še svetel dan. Seveda je bil ves čas v naših mislih Marko. Ker so mu v Chazo Juanu ukradli telefon, si z njim na letališčih ni mogel pomagati. V Madridu je nekemu uslužbencu plačal 10 evrov, da je pridobil njegovo službeno geslo za internet, da bi bil v navezi z nami. Klub našim težavam z letom in kartami se mi zdi, da smo mi potegnili ta kratko, Marko pa je nosil vso breme. Tole sporočilo ga je čakalo na e-mailu, ko je priletel v Madrid:

Suhi takole je. Sedaj smo z Andreo v njenem stanovanju. Smo zdravi in siti. Ko smo na letaliscu koncali z vsemi pogovori s kravatarji, so rekli, da je greska od Iberije. V centru mesta smo nasli sedez firme in tam so rekli, da je greska od Aviance. Poiskali smo sedez Aviance. Na racunalniku Pajota sploh ni naslo, zame in Evo je pa pisalo, da letiva z letalom proti Madridu. Po vsem cudenju in besedicenju je zenska na Avianci ugotovila, da je greska na nasi agenciji, ker je bil 2. julija pri agentu stevilka [XX] spremenjen let. Sedaj bomo pocakali do 2-h zjutraj in klicali direktno na agencijo, sicer sem jim pisala tudi ze meil, ampak sedaj nihce ne dela. Ce se prav spomnim, je agentu ime [NN], a ne? Bom kar rekla, ce lahko govorim z njim. Vinko o tem ze ve. Cakal te bo v Benetkah, kot je bilo dogovorjeno. Pajotu je umrla stara mama. Jutri je pogreb. Bomo preziveli. Lp

Andera *Chimborazo* je nadaljevala s svojim službenim delom, mi pa smo se z vso našo prtljago spravili v en kotiček njenega stanovanja in meditirali. Vsak po svoje. Brali španske knjige in čakali na drugo uro zjutraj, ko je Eva *naštimala* budilko na svojem telefonu. Andrea nam je posodila svoj mobitel in odšla spat.

Ob bujenju mi je srce razbijalo kot pred maturo, saj me je malo skrbelo, če nam tudi tukaj ne bodo mogli pomagati. To je bila res zadnja možnost, ki nam je še preostala. Paja sva z Evo pustili spati, me dve pa sva si skuhali kavo in čakali na klice ter elektronsko pošto, ki so vse od dveh pa do petih zjutraj potekali s Slovenijo in Suhijem. Ob prvem klicu so vsi na agenciji že vedeli za nas in reševali našo težavo. Pomembno se nama je zdelo povedati tudi, da so tu večkrat potresi in so zaradi zemeljskih plazov zaprte ceste. Na našo srečo tudi tiste do letališča.

Konec koncev se je vse skupaj rešilo. Agent je bil res zelo zelo prijazen. Ugotovili s(m)o, da napaka ni njegova, temveč v centrali agencije v Londonu. Ta napaka jih je stala nekaj tisoč evrov, saj so nas domov poslali po liniji Quito (Ekvador) – Bogota (Kolumbija) – Madrid (Španija) – Istanbul (Turčija) – Zagreb (Hrvaška). Za piko na i je poskrbela še naša prtljaga, ki se je odločila, da bo še en dan ostala v Turčiji.

Če prav vem, je letališče v Istanbulu na azijskem delu in vsakemu ne uspe kar tako v dveh dneh obiskati tri kontinente in šest držav, zamenjati ne vem koliko časovnih pasov in spreminjati čas na ročni uri vsakič, ko pristane letalo.

V Ekvadorju sem se skoraj vsak dan naučila kakšno novo besedo. Največ glagole in ravno ti (oz. njihovi pomeni) so zaznamovali dogodke zadnjih dni. Eden izmed njih je *cambiar*, ki pomeni zamenjati ali spremeniti, saj smo vsem razlagali, da so bili spremenjeni naši leti ter *e una experiencia más*, kar pomeni, da gre še za eno izkušnjo več in lepo opiše naše dogodivščine.

Ob gledanju v morje padajočega sonca se spomnim, kako smo sončne zahode občudovali v Ekvadorju. Na višini 3.550 m, mnogokrat še višje, nas je sončni zahod razveseljeval z barvami, ki jih sicer vidimo samo na slikah. Mnogokrat smo se trudili, da bi te barve ujeli v objektiv, večinoma pa smo brez besed zrlji v prizor in si ga poskušali vtisniti v spomin.

Skoraj teden dni je že, odkar smo prišli domov. Teden dni od zaključka našega enomesečnega prostovoljstva. Ne mine dan, da ne bi domačim ali prijateljem povedala vsaj en utrinek iz Ekvadorja. Čeprav smo bili samo en mesec v čisto drugem svetu, sem rabila nekaj dni, da sta se srce in glava navadila na hiter tempo našega življenja, na stalno hitenje in gledanje na uro. V Ekvadorju je bilo drugače. Ljudje so po ure in ure sedeli pred hišo, 10 minut je pomenilo 1 uro, nikomur se ni nikamor mudilo. In vedno so si vzeli čas za druge, za prijatelje.

V tem mesecu smo večino časa preživeli z otroki. Z otroki, ki so obiskovali *colonio vacacional*. Tri tedne smo bili z otroki iz Salinasa, en teden z otroki iz Chazo Juana, vmes nekaj popoldnevov z otroki iz Apahue. Vsakič, ko sem videla otroka, kako nas opazuje, sem se spomnila na misel profesorice s fakultete: »Otroku, ki mu ne podariš iskrenega nasmeha, pokvariš prepričanje, da je svet dober.« Zato sem se, kamorkoli smo šli, smejala in otrokom podarjala nasmeha. Naj verjamejo, da je svet dober, če si ga takega naredimo. Od večine otrok sem dobila vrnjen nasmeh, nekatere oči pa so me še naprej opazovale z rahlim nezaupanjem. Otroci so si bili podobni z nekaterimi razlikami iz kraja v kraj. Iz Salinasa so bili mogoče bolj neučakani in nepotrpežljivi, iz Apahue so starejši pomagali mlajšim in bili zelo potrpežljivi, otroci iz Chazo Juana pa so bili od vseh najbolj motivirani za ples (verjetno tudi zaradi navdušenega učitelja in učiteljice). Ne glede na to, koliko so se med sabo razlikovali, jim je bilo skupno to, da si iz njihovih oči lahko razbral njihovo otroško razposajenost, nagajivost, veselje, brezskrbnost, igrivost. Nekaj, kar vidiš samo v otroških očeh. Še danes ne razumem neke ameriške prostovoljke iz Salinasa. Dejala je, da ne mara otrok. Kako lahko kdorkoli ne mara otrok, najiskrenejših bitij na svetu?!? Ob tem se spomnim

še ene znane misli avtorja Antoina de Saint-Exuperyja: »Vsi odrasli so bili nekoč otroci, toda le redki se tega spominjajo«.

Drugi dan drugega tedna sem šla z Erico in Tommasom v vrtec. Celo dopoldne sem preživela v salinaškem vrtcu in bila nad njim prijetno presenečena. Vrtec se nahaja na hribu, približno 15 minut hoje od *Case juvenil*, kjer smo živeli mi. Razgled z igrišča na Salinas in okoliške hribe je neverjeten. Vrtec je ograjen z ograjo, ki ne bi ustrezala našim standardom, vendar me to ni motilo, saj sem si dejala, da vrtca ne bom primerjala z našim (no, mogoče samo majčkeno). Stavba je majhna, vendar poslikana z različnimi otroškimi motivi. Od daleč se vidi, da je namenjena otrokom. Na desni strani vrtca stoji igrišče s toboganom, tremi majhnimi gugalnicami in nekaj pobarvanimi gumami, ki so postavljene druga za drugo in sestavljajo nekakšno gosenico. Vrtec je res majhen, tisti dan je bilo v njem kakih 40 otrok. Ko otrok zjutraj pride v vrtec, ga ena od vzgojiteljic sprejme, mu umije roke in ga posede za mizo. Garderobe, kot jo poznamo pri nas, ni. Imajo pa jedilnico, ki je res zelo majhna in se v njej vsi zelo stiskajo. Mize in stoli so različnih velikosti, najmanjši so za najmlajše, največji pa za najstarejše (vem, precej logično). ☺

Otroci, ki obiskujejo vrtec, so stari od 1. do 4. leta in so razdeljeni v tri starostne skupine: 1-2, 2-3 in 3-4. Vsaka skupina ima svojo igralnico (ki je tudi zelo majhna), kjer preživijo del dopoldneva. Za hrano imajo dobro poskrbljeno, pravzaprav nad mojimi pričakovanji. Za zajtrk so jedli nekakšno skutino zadevo, za malico trdo kuhano jajce, za kosilo pa najprej juho, potem riž s piščancem, pečeno banano in omako. Pravzaprav res zelo dobro, veliko boljše od hrane v mozambiškem vrtcu, kjer je bilo vsak dan isto. Otroke dobro navajajo na higieno, saj si umijejo roke pred malico in kosilom, po kosilu pa si umijejo še zobe. Sicer umivanje rok in zob poteka pred vrtcem zunaj, in ne v umivalnici, vendar to v takem kraju sploh ni tako pomembno.

Ta dan sem bila pri skupini 1-2 leti in 3-4 leta starih otrok. Pozitivno me je presenetila vzgojiteljica iz skupine 3-4, saj se je na njenem obrazu videlo veselje do dela, ki ga opravlja. Prvih nekaj minut sem bila z otroki sama, saj je vzgojiteljica Neli pospravljala in urejala nekatere stvari. Med tem časom sem se z otroki igrala in s svojo skromno španščino reševala probleme z

jemanjem igrač. Ko je prišla Neli v igralnico, so se otroci učili uporabljati škarje, kaj lahko strižemo in česa ne, nato pa so narezali še trakce, kar je dobro za razvijanje fine motorike. ☺

Po dopoldanski dejavnosti so otroci pojedli malico, nato pa do kosila odšli na igrišče. Čeprav je zunaj res močno pihalo (in z besedo močno res mislim zelo močno) in je bilo kar mrzlo, igra na igrišču ni odpadla. Vzgojiteljice so nato otrokom urejale frizure, lase močile z vodo in jih česale. Pa še vedno ni nobenega zeblo in smo do kosila ostali zunaj. Po kosilu smo otroke očistile in jih pripravile na počitek. V eni postelji spita po dva otroka.

Nad salinaškim vrtcem sem bila res pozitivno presenečena, tudi vse vzgojiteljice so pokazale, da imajo korekten odnos do svojega dela, česar sem bila zelo vesela.

Nekega popoldneva sva z Majo ostali na trgu Salinasu še po koncu popoldanskih iger in se igrali z otroki. Mimo je prišla tudi deklica, ki je imela na hrbtu navezanega približno leto in pol starega otroka. Deklica naju je prepoznala in se ustavila pri nama. Stara je 6 let, pa je sama pazila na bratca. Maja je s to deklico in drugimi otroki odšla igrat nogomet, jaz pa sem popazila na dekličinega bratca, da se je lahko ona igrala. Pri nas bi se takim

Delavnica v kleti *Case Juvenil* v Salinasu

staršem verjetno za vrat takoj obesila socialna. V Ekvadorju pa ne, tam je vse tako drugače kot pri nas. A ne drugače v slabšem smislu, samo drugače je pač.

Moje znanje španščine je bilo od nas štirih najslabše. Razumela sem še nekako, povedati pa sem znala bolj osnovne stvari. Ko smo prvi večer prišli v Chazo Juan, ko me je Marcelo vprašal, če sem *casada*. V španščini obstajata besedi, ki sta si zelo podobni, vendar je njun pomen popolnoma različen. Beseda *casada* pomeni poročena, *cansada* pa utrujena. Do tedaj so me večinoma spraševali npr. če sem po dolgi poti utrujena. In tudi tisti večer sem mislila, da je Marcela zanimalo to, zato sem mu odgovorila *si, un poco* (ja, malo). Tako sem bila od prvega večera v Chazo Juanu malo poročena, ampak samo čisto malo. ☺

Večkrat poslušam, kako so ljudje v Afriki, Aziji in Južni Ameriki revni, kako živijo v barakah, brez tople vode, brez postelj, kuhinj, elektrike in vsega, kar poznamo pri nas. Beseda biti reven pa ima lahko več pomenov. Mogoče so ljudje, ki smo jih v preteklem mesecu spoznali, res revni materialno, nimajo velike hiše, kopalnice s toplo vodo, elektrike in še česa, lahko pa rečem, da imajo srce, ki je daleč od tega, da bi bilo revno. Pri nas živijo bogataši, ki imajo revno srce, mi pa smo spoznali reveže z bogatim srcem. Pa sami presodite, kdo ima več in kaj je vrednejše.

Umivanje zob po kosilu v vrtcu v Salinasu

VIRI

- *Maurizio Vaudagna, El evangelio y la quesera : historia del desarrollo comunitario en Salinas de Bolivar*, Abya Yala, Quito 2012.
- **Anuario 2012 : balance social y económico**, [Gruppo Salinas 2012].
- **La presencia salesiana en Ecuador : perspectivas históricas y sociales**, Abya Yala, Universidad politécnica salesiana, Quito 2012.
- Wikipedija.

Panecillo (3.000 m), najvišji hrib glavnega mesta Quito; v ozadju južni, revni del dvomilijonskega mesta, čisto zadaj ognjenik Cotopaxi (5.897 m)

Pod najvišjim ekvadorskim ognjenikom Chimborazo (6.268 m) na poti med Ambatom in Guarando

Z italijanskim prostovoljcem Andreom in domačinom Samuelom v Andskem kotu (4.300 m); v ozadju ognjenik Chimborazo

Salinas de Guaranda, tudi Salinas de Bolivar, center misijonskega področja Salinas

Prostovoljci pri delavnica na *Colonia vacacional* v *Casa juvenil* v Salinasu

Jutranja zabavna animacija na trgu Salinasu

Časa za igre na trgu Salinasa je bilo več kot dovolj

Colonia vacacional na idiličnem trgu Salinasa

Zvedavi otroci na tržnici v skupnosti La Palma

Italijanski prostovoljec Andrea z gromozanskim in nevarnim hroščem v roki

Udomačeni mladiči papige v La Palmi

Z Andreo in njenim očetom Josèjem na poti v skupnost La Libertad, v ozadju pogled na oblačno morje; pod njim se več kot 3.000 m nižje skriva pacifiška obala.

Mauricio in Pavel v Martinem domu sredi subtropskega gozda blizu La Libertad

Dom Marte Chimborazo sredi bregov subtropskega gozda

Na mostu ob poti iz skupnosti La Libertad v Campo Bello

Campo Bello skriva pravo arheološko bogastvo: skala z vklesanimi motivi iz predinkovske dobe (pred 13. stol.)

Pogled na sončni zahod v morje megle: *El cima del cielo* (Vrh nebes)

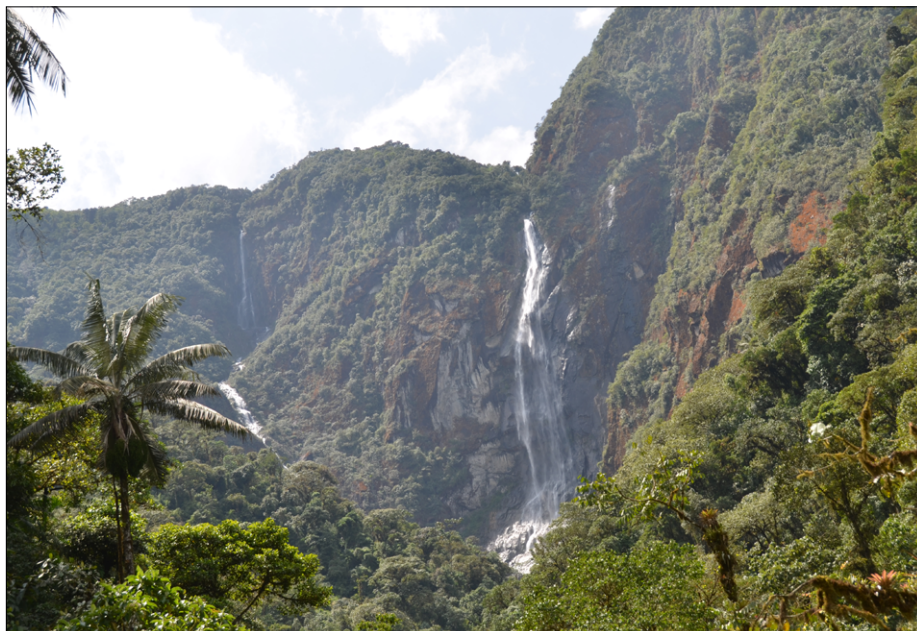
Igre s skupino otrok na trgu v Salinasu

Animacija v skupnosti Apahua

V Apahui z otroci, bogoslovcem Renéjem in animatorjem Cristianom

Mogočni slapovi v nedrjih pragozdov blizu skupnosti Chazo Juan

Na šolskem dvorišču v Chazo Juanu

Na šolskem dvorišču v Chazo Juanu

Z domačinom Renèjem na poti do slapa Inka visoko nad skupnostjo Molidiaguán

Praproť, ki doseže velikost dreves, je nastarejše živeče bitje na svetu, saj je rastle že pred 60 milijoni let

Tečaj peke palačink z ženami iz skupnosti La Palma

Pri rokodelki v najvišji skupnosti misijonskega področja Pachancho (4.200 m)

Z otroci andskih Indijancev v Apahui

V vrtcu v Salinasu

Umivanje rok pred začetkom programa v vrtcu v Salinasu

Srečanje s salezijanci sotrudniki v mestu Cayambe, Andreinem rojstnem kraju

Zaključni večer pri družini Andreine sestre Gabriele v centru Quita

Vrh nebes ~ BESEDILA IN FOTOGRAFIJE Marko Suhoveršnik, Maja Žibert, Pavel Koroš in Eva Križnik ~ ZBRAL IN UREDIL Marko Suhoveršnik ~ ZALOŽILA Založba Salve d.o.o. Ljubljana in Zavod Marianum Veržej, november 2014 ~ TISK Salve d. o. o. Ljubljana ~ 250 izvodov

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-94
27-76(866)

VRH nebes : enomesečna prostovoljska izkušnja
v Ekvadorju / [besedila in fotografije] Marko
Suhoveršnik ... [et al.] ; [zbral in uredil Marko
Suhoveršnik]. - Ljubljana : Salve ; Veržej : Zavod
Marianum, 2014

ISBN 978-961-211-770-2 (Salve)
1. Suhoveršnik, Marko
275950592

marianum

salve

2009